Published twice weekly. Authorized by EUCOM HQ. Civil Affairs Division, 14-th July, 1947, AG 383, 7 GEC-AGO. Editor: Kārlis Rabācs. Printer: „Schwäbisches Volksblatt", Günzburg/Donau, Bürgermeister-Landmannplatz 7. Population to be served: 20.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 76 (82)
Piektdien, 1947. g. 10. okt.
Iznāk otrdienās un piektdienās. Izdevējs: BALK uzdevumā Latviešu preses darbinieku sadarbības kopa. Atbildīgais redaktors: K. Rabācs, vietn. A. Liepa, redaktori: Z. Bārda, M. Čulītis, H. Mindenbergs, A. Šmits. Adrese: Günzburg/Donau, „Latvija". — Tālruņi: apg. 84, red. 50, spiest. 92.

Pagrieziens pa labi

Stājusies darbā pārveidota Anglijas strādnieku valdība

Karalis Džordžs otrdien apstiprinājis un ministru prezidents Etlijs tai pašā dienā paziņojis līdz tam laikam slepenībā turētās pārkārtošanas Anglijas strādnieku valdībā. No valdības aiziet pieci gados vecāki ministri, galvenokārt saimnieciskajās nozarēs, un kabineta locekļu skaits samazinās no 19 uz 18. Anglijas valdības pārveidošana izdarīta, lai sekmīgāk atrisinātu Anglijas akūtās saimnieciskās problēmas. Angļu trešdienas prese kabineta pārveidošanu visumā uzņēmusi labvēlīgi, daļēji uzskatot to par pagriezienu pa labi. Kabinets jaunajā sastāvā pirmo reizi sanāca vakar.

No valdības atkāpies līdzšinējais kaŗa ministrs Bellendžers un apgādes ministrs Vilmots. Līdzšinējais degvielu ministrs Šinvels kļuvis par kaŗa ministru, nepaturot vietu kabinetā. Par jauno apgādes ministru kļuvis G. R. Strauss. Šinvela agrāko amatu pārņēmis Gaitskels. Bez tam notikušās vēl citas pārmaiņas un amatu pārkārtojumi, aizgājušo ministru vietā nākot gados jaunākiem. Šīs ir lielākās pārmaiņas angļu strādnieku valdībā, kopš tā pirms vairāk nekā diviem gadiem stājās amatā. Kabineta kodols paliek nemainīts, un tajā ietilpst ministru prezidents Etlijs, viņa vietnieks Morisons, ārlietu ministrs Bevins, finanču ministrs Daltons un jaunais saimniecības ministrs Kripss.

Komūnistu „Daily Worker" kabineta pārmaiņas apzīmē par pagriezienu pa labi, tāpat arī konservatīvā prese, kas gan pa daļai pārmaiņas uzskata par nenozīmīgām. „Times" apsveic Etliju un izsakās, ka pārkārtojumu nozīme vēl neesot pilnībā novērtējama. Liberāļi apsveic visvairāk degvielu ministra Šinvela aiziešanu. Pašu lēboristu laikraksts „Daily Herald" noraida domu, ka pašā strādnieku partijā būtu notikusi kāda šķelšanās. Valdība neparedzētajām pēckara grūtībām esot stājusies pretim sekmīgi. Angļu saimnieciskās aprindas sevišķi apmierinātas ar to, ka Šinvels ar amatu pārkārtošanu nobīdīts samērā mazāk nozīmīgajā kaŗa ministra postenī. Viņš veikalnieku aprindās kļuva nepopulārs ar to, ka visur deva priekšroku vienīgi arodbiedrību biedriem. Tāpat viņu darīja atbildīgu par degvielu krizi, kaut gan, no otras puses, kalnrači viņam stipri uzticējušies.

Pārkārtojumi praktiski skāruši visas ministrijas, atskaitot kabineta „lielos piecus". Ar otrdien izdarītiem pārkārtojumiem, ieskaitot vēl neseno ministra Grīnvuda atkāpšanos, Etlija valdībā no amatiem aizgājuši 12 ministru, no kuriem seši vadīja pirmā svarīguma ministrijas. Visā strādnieku valdībā ārlietu ministrs Bevins pieder pie pašiem neatkarīgākajiem ministriem, un viņam pieder Etlija uzticība, kaut gan opozīcija Bevinam daudz uzbrūk dzīvokļu krizes jautājumā. Jaunās valdības sastāvs, salīdzinot ar veco, kļuvis jūtami jaunākas gadu ziņā.

BBC trešdien ziņoja, ka, pēc valdības pārstāvja paskaidrojumiem, aizgājušie strādnieku valdības ministri nav izstājušies kādu nesaskaņu dēļ, vai tādēļ, ka neatzītu Etlija politiku, bet gan vienīgi, lai sekmētu cīņu pret saimniecisko krizi.

20. oktobrī atjaunos darbu Anglijas parlaments. Līdz tam laikam valdībai jāizstrādā tā saukto rudens budžets. Viens no pirmajiem jautājumiem, ko apspriedīs jaunajā parlamenta sesijā, būs britu kaŗaspēka samazināšanas projekts.

BBC, NYHT

Padomju armiju loma Austrumeiropā

ČETRU AMERIKĀŅU KORESPONDENTU VĒROJUMI „AIZ DZELZS AIZKARA"

„New York Herald Tribune" četri ārzemju korespondenti, kas informācijas nolūkā apceļojuši Somiju, Poliju, Čechoslovakiju, Austriju, Ungāriju, Rumāniju, Bulgāriju un Dienvidslaviju, publicējuši savus vērojumus kopīgā rakstu serijā „Aiz dzelzs aizkara", kuŗas pirmie raksti jau parādījušies.

Atsevišķi korespondenti atzīst, ka vispārējā aina valstīs „aiz aizkara" nav vienveidīga. Pamatiezīme visā šai Eiropas daļā ir komūnistu partiju pieaugošā vara. Pilnīgi tās kontrolē stāvokli Rumānijā, Bulgārijā un Dienvidslavijā. Otra raksturīgākā iezīme ir valsts kontrolētu saimniecības sistēmu izveidošana, kas saistītas cieši ar Padomju Savienību un atrodas ārpus Maršala plāna loka, atskaitot Austriju.

Atsevišķu rakstu korespondenti Kerrs, Rasels, Hills un Etvuds veltījuši padomju bruņoto spēku stiprumam un ietekmei valstīs aiz aizkara, gan uzsverot, ka ziņas par padomju armiju stiprumu ļoti grūti iegūstamas un tikai paticamas. Piecās no minētām astoņām valstīm esot apmēram 400.000 vīru padomju kaŗaspēka, pārējās trijās — Somijā, Čechoslovakijā un Dienvidslavijā — tādu neesot. Klāt pieskaitāmi vēl ap 775.000 vīru to valstu armijās, kas ir padomju saimē, kā arī ap 250.000 vīru lielā padomju armija Vācijas padomju joslā. Kaŗa beigās Austrumeiropā bijis tuvu pie 5 miljonu padomju kaŗavīru. Padomju spēku stiprumu atsevišķās valstīs korespondenti vērtē šādi: Polijā 120.000—200.000, Austrijā 30.000 līdz 41.000, Ungārijā 40.000, Rumānijā 100.000, Bugārijā 60.000—70.000, Vācijā 250.000. No vietējām armijām stiprākā ir Dienvidslavijai — 350.000—400.000.

No Bulgārijas padomju spēki jāizvāc līdz decembŗa vidum, saskaņā ar mierlīguma noteikumiem, bet Rumānijā un Ungārijā tiem atļauts palikt sakaru nodrošināšanai ar Austriju. Polijā ir vairāk padomju spēku, nekā liktos vajadzīgs sakaru nodrošināšanai ar Vāciju. To lielākā daļa koncentrēta stratēģiski svarīgajā Silēzijā. Citās zemēs padomju spēku stiprums, pēc lietpratēju vērtējuma, visumā atbilst to normālajiem uzdevumiem.

Blakus militārajai nozīmei, padomju armiju klātienei šais valstīs ir ārkārtīga politiska un saimnieciska nozīme. Līdz ar armijām ieradušies daudz komūnistu vadītāju, kas tagad veic pārvaldes uzdevumus šais zemēs: ministru prezidenta Ungārijā Rakoči, Bulgārijas ministru prezidents Dimitrovs, Polijas valsts prezidents Bieruts, ministru prezidents Gotvalds Čechoslovakijā, Kusinens Somijā, Paukers Rumānijā un Dragoičeva Bulgārijā.

Tālāk minēti padomju armiju politiskās iejaukšanās piemēri — Belas Kovāča gadījums Ungārijā un Nagija lieta. Ja iespējams, padomju armija tomēr atturas no tiešas politiskās iejaukšanās. Toties jo redzamāka ir ietekme saimnieciskajā laukā. Ungārijā un Rumānijā tādā kārtā panākta „jaukto saimniecisko sabiedrību" nodibināšana, kur par 50% piedalās Padomju Savienība. Saimnieciskajā laukā vēl turpinās lielas domstarpības padomju un rietumvalstu starpā Austrijā. Tur krievi pārņēmuši pavisam 340 fabrikus, uzskatot tās visas par vācu īpašumiem, pretēji amerikāņu un angļu ieskatiem.

Bulgārijā izdarīta plaša bulgāru pašu armijas tīrīšana, izslēdzot 2500 no visiem 4500 virsniekiem. Kāds tūkstotis nosūtīts darba nometnēs, 1200 atņemtas politiskās tiesības, kādi 300 pazuduši. Korespondenti nav novērojuši padomju virsnieku darbību vietējās armijās, atskaitot Bulgāriju. Rumānija plašā mērogā pieskaņojusies padomju armijas iekārtai. Lielāku padomju palīdzību saņēmusi poļu armija — daļu vieglo ieroču, tankus un 2000—3000 padomju virsnieku. Arī poļu armijas štāba priekšnieks esot krievs. Par vislielāko, vislabāk apgādāto un apmācīto nekrievu armiju Eiropā katrā ziņā jāuzskatot dienvidslavu armija. Kaut gan tajā ir vācu, itāļu, amerikāņu, angļu un krievu ieroču sajaukums, tās papildināšanai veltīti 23% no Dienvidslavijas budžeta. Visumā padomju armijas ietekmei, tieši atbalstot vietējos komūnistus Austrumeiropas zemēs, esot izcila nozīme pēckaŗa Eiropā.

NYHT.

Vispasaules baznīcas apvienības Baltijas komiteja pret „nokrejošanu"

Divus memorandus — vienu Anglijas darba ministrijai un otru Vispasaules baznīcu apvienības vadībai Ženevā trešdien Eslingenā izstrādāja apvienības Baltijas komiteja archibīskapa T. Grīnberga vadībā, piedaloties luterāņu, pareizticīgo, baptistu uc. konfesiju garīdznieku pārstāvjiem.

Memorandā Anglijas darba ministrijai komiteja lūdz Anglijā ielaist baltiešu garīdzniekus baltiešu strādnieku garīgās aprūpes darbam, bet memorandā Vispasaules baznīcu apvienībai sniedz sīkus statistiskus datus par stāvokli nometnēs, īpaši norādot uz pakāpenisko slīdošo uztura stāvokli, kas visvairāk apdraud bērnus. Memorandā norādīts arī uz „nokrejošanu", kāda notiek DP izvietošanas gaitā, kuŗas rezultātā Vācijā paliek ģimenes, vecie un darba nespējīgie cilvēki. Šāda rīcība nesaskan ar humānisma principiem. Komiteja lūdz apvienību griezties pie attiecīgām valdībām un iestāties par palīdzību.

H. M.

Atbrauc un aizbrauc

Latviešu kolonijā Eslingenā trešdien bija pieteikta Kanādas imigrācijas komisija. Kolonijas vadība bija gādājusi, lai komisiju vispusīgi iepazīstinātu ar latviešu trimdinieku sastāvu, kvalifikāciju un līdzšinējo darbu. No pieteiktās komisijas ieradās trīs dāmas, kas interesējās par mājkalpotājām, apskatīja Eslingenas mākslas salonu un iemeta acis kādā darbnīcā, bet sīkāk par komisijai sagatavotiem materiāliem neinteresējās. Izdarījušas dažus iepirkumus salonā, viņas aizbrauca.

No Lībekas ziņo, ka tur Rīgas transitnometnē pašreiz ir 110 baltiešu, poļu un ukraiņu drēbnieku ar piederīgiem, kas pieteikušies braucienam uz Kanādu. Precētie vīrieši var ņemt līdz arī sievas un bērnus, bet drēbniecēm uz Kanādu jādodas bez vīriem, līdzi ņemot tikai bērnus. Rīgas nometnē ieradušies arī Austrālijas valdības pārstāvji, lai pirmajam transportam uz Austrāliju izraudzītu 100 strādnieku.

H. M.

Vērtīgākais balsts

Techniskajā skolā Eslingenā, kur arch. A. Birkhana un doc. A. Bangas vadībā darbojas mechaniskās un būvtechnikas nodaļa, šajās dienās bija pirmais izlaidums un skolas kursu beidza 18 audzēkņi. Mācības pirms gada sākot, bija 49 audzēkņi, bet intensīvā darba slodze lielākai daļai bija šķitusi par grūtu. Kursu beigušo vidū lielāka daļa bij. kaŗavīru, kas pareizi izpratuši, ka aroda prasme nākotnē mums visiem būs drošākais eksistences balsts. Daudzi viņi arodapmācības vēl turpinās automechanikā, lai arī tagad iegūtās zināšanas līdzinās Latvijas arodskolas apjomam. Izlaidums bija saistīts ar absolventu darbu skati.

H. M.

Prasīs 250.000 DP ielaišanu ASV līdz 1950. gadam

Kā ievadrakstā par Eiropas DP problēmu raksta „The New York Times Overseas Weekly", pēc IRO sagatavošanas komisijas ģenerālsekretāra Viljema Taka ziņām, ASV, kā viena no 21 IRO dalībniecem, tikšot uzaicināta līdz 1949. gada beigām vai 1950. gada sākumam uzņemt 250.000 DP. Laikraksts pie šīs piebilst, ka ASV it labi varētu uzņemt pat vairāk, pie tam nevis kaitējot sev, bet gan vēl ar pozitīviem sasniegumiem. Ja ASV vēlas cilvēkus ar principiem: šie cilvēki ir cietuši principu dēļ — saka ievadnieks, bet ja mēs vēlamies strādniekus ar dažādām spējām — viņiem tādas ir. Secinājums — Stretona likumprojekts būtu jāpieņem, tikko sanāks nākošā kārtējā vai ārkārtējā kongresa sesija.

Tie 1,3 līdz 1,5 miljoni DP, kas nevēlas atgriezties dzimtenē, nevēlas pakļauties patvaļīgiem režīmiem. Amerikānim, kas arī ir pret režīmu patvaļību, to vajadzētu spēt saprast.

NYT

Prasa rietumpuslodes valstu konferenci

rīcībai pret „jaunas kominternes" izaicinājumu

Jaunā starptautiskā komūnistiskā informācijas biroja nodibināšana Belgradē ir pasaules preses intereses degpunktā. Tā radījusi lielu pretestību ne vien rietumu pretkomūnistu, bet arī sociālistu pusē, kas jauno iestādi apzīmē par jaunu komūnistisku internacionāli. ASV tautas pārstāvju nama pretamerikāniskās aktivitātes komisijas priekšsēdis Tomass trešdien vēstulē tautas pārstāvju nama prezidentam ieteica sasaukt visu rietumu puslodes valstu konferenci, lai apspriestos par kopīgu likumdošanu pret „jaunās kominternes manifesta izaicinājumu".

Pretēji iepriekšējām ziņām, it kā ASV, sakarā ar Varšavas deklarāciju, būtu ar mieru apsvērt separāta miera slēgšanu ar Vāciju, Vašingtonas politiskās aprindās paskaidrots, ka šāds separāts miers neesot ASV valdības interesēs. ASV turpināšot pūlēties panākt normālu mierlīgumu ar Vāciju, sadarbojoties ar Padomju Savienību. Cits atrisinājums paredzēts tikai tādā gadījumā, ja izrādītos neiespējami šos centienus piepildīt.

ASV ārlietu ministrija otrdien oficiāli paziņoja, ka drošības apsvēruma dēļ komūnistisku, nacistisku vai fašistisku partiju biedru uzņemšana amerikāņu ārlietu ministrijas dienestā nav iespējama. Tas pats attiecoties uz personām, kas atrodas „ieraduma vai ciešās attieksmēs ar aprindām, kuŗas, domājams, pārstāv kādas ārzemju valdības intereses".

Pēc Štutgartes radio ziņām, ASV valdības pārstāvis paziņojis, ka, ievērojot savstarpības principus, valdība būs spiesta daļēji ierobežot padomju pilsoņu tiesības ASV, atbilstoši tiem ierobežojumiem, kādi amerikāņu pilsoņiem pastāv Padomju Savienībā. Jaunās pārmaiņas ievadīšot kustības brīvības ierobežošana padomju preses pārstāvjiem, militāratašejiem un zemākiem vēstniecību darbiniekiem. Padomju žurnālistu ziņojumi būšot pakļauti cenzūrai.

ASV darba lietu pārvalde otrdien savukārt paziņojusi, ka atcelts noteikums par abu lielo amerikāņu arodbiedrību savienību AFL un CIO amatpersonu nozvērināšanu. Saskaņā ar tā saukto Tafta-Hartleja likumu, šiem arodorganizāciju funkcionāriem bija jāzvēr, ka viņi nav komūnistu partijas biedri. Lēmuma grozīšanu panāca amerikāņu kalnraču arodbiedrības vadītājs Džons Ljuiss un vairāki citi arodbiedrību vadītāji, kas atteicās zvērestu nodot.

Komentējot komūnistiskā informācijas biroja nodibināšanu, Čechoslovakijas ministrs sociāldemokrats Fīrlingers izteicās, ka komūnisti mēģinot propagandas ceļā vājināt un iznīcināt sociāldemokratus. Austrijas sociāldemokrati domā, ka komūnistu lēmums varētu labvēlīgi ietekmēt domu par sociāldemokratiskas internacionāles organizēšanu. Ungāru sociāldemokrati atturas no komentāriem, bet piemin sociāldemokratiskā informācijas biroja nodibināšanu Kleitonā. Dāņu sociāldemokrati atzīst, ka jaunās organizācijas centrs neapšaubāmi būšot Maskavā, arī viņu zviedru kollēgas bažījas par iespējamu komūnistisku intervenciju Zviedrijā. Francijas sociālisti, kuŗu vairākiem vadītājiem Varšavas deklarācijā asi uzbrukts, noraida jebkādu „kominternes atdzīvināšanu", kas nozīmējot pilnīgu komūnistu partiju pakļaušanos Padomju Savienībai.

To valstu komūnistu partijas, kas pašas Varšavas rezolūcijā nepiedalījās, pašu faktu gan apsveic, bet atturas no plašākiem komentāriem.

Padomju Savienība tomēr vismaz tagad vēl nevēlas, lai notiktu atklāta saškelšanās ar rietumiem, raksta „New York Times" trešdienas numurā. To apliecinot Padomju Savienības piekrišana piedalīties 25. novembrī Londonā sākamās ārlietu ministru apspriedēs par Vācijas mierlīgumu.

NYHT, BBC

Arabu „ģenerālštābs" bruņotai opozicijai pret žīdiem

UN Palestīnas komisijā Polijas delegāts izteicies par Palestīnas dalīšanu arabu un žīdu valstī ar noteikumu, ka jāizbeidz britu mandāts Palestīnā, jāizvāc angļu kaŗaspēks un jāielaiž tur žīdu DP. Abām Palestīnas daļām tomēr būtu jāpaliek saimnieciski vienotām. Ieguvums būtu arī daļēja DP problēmas atrisināšana, jo to skaits tad par kādiem 250.000 samazinātos.

Tai pašā laikā arabu līgas konference Sīrijas galvaspilsētā Beirutā, kurā neoficiāli esot piedalījies arī Jeruzalemes lielmuftijs, pieņemts atzinums, ka arabiem jāgatavojas bruņotai pretestībai pret žīdiem, ja UN pieņemtu arabiem nevēlamu Palestīnas jautājuma atrisinājumu. Septiņas arabu valstis konferencē pārstāv to ministru prezidenti un ārlietu ministri, kas, pēc „News Chronicle" ziņām, izveidošot sava veida „kombinētu ģenerālštābu" šai bruņotās opozicijas akcijā.

NYHT, BBC

Turcijas ģenerālštāba apspriedes ASV

Turcijas ģenerālštāba priekšnieks ģenerālis Salihs Omurtaks otrdien ieradās Ņujorkā un pēc tam devās tālāk uz Vašingtonu, kur sācis apspriedes ar ASV valdības pārstāvjiem par Turcijas militāro sagatavotību un tās lomu Vidējo Austrumu stratēģijā. Kā Reuters ziņo, runa laikam būšot arī par aviācijas un flotes atbalsta punktu iekārtošanu par ASV kongresa atvēlētajām summām un tālāku Turcijas aizsardzības pastiprināšanu.

Ģenerāli Omurtaku pavada vēl 14 citu turku ģenerālštāba virsnieku, un pēc apspriedēm Vašingtonā turku viesi iepazīsies ar militārām ierīcēm un rūpnīcām ASV. Apspriedēs, kā INS papildus ziņo, pārrunāšot arī kaŗa materiālu piegādi Turcijai, saskaņā ar Trumena palīdzības programmu.

NYHT

Pirmā bezgaļas diena ASV

Saskaņā ar prezidenta Trumena un viņa radītās pārtikas taupīšanas komisijas aicinājumu pārtikas patēriņa ierobežošanai, ASV otrdien piedzīvoja pirmo „bezgaļas dienu" kopš kaŗa beigām. Tā tomēr neesot izdevusies pilnībā, jo restorāniem un viesnīcām pēc Trumena uzsaukuma vēl nebijis laika pārkārtot pilnīgi ēdienu kartes. Tādēļ nākošā otrdiena būšot vēl pilnīgāka „bezgaļas diena" amerikāņu patērētājam. Alkohola ražotājus aicinās uz 60 dienām atteikties no labības izstrādāšanas dzērienos. 60% dzērienu fabriku jau nolēmušas samazināt labības patēriņu uz pusi. Ceptuvju nozarē taupības akcija došot ap 10% ietaupījumu kviešu patēriņā jeb 3 miljonus bušeļu mēnesī.

NYHT, BBC

ISUMĀ

No franču valdībai tuvām aprindām otrdien ziņoja, ka neesot izslēgta Francijas valdības sastāva pārveidošana, samazinot ministru skaitu. Ramadjē tad laikam uzņemtos iekšlietu ministra pienākumus, lai uzsāktu pastiprinātu akciju pret spekulāciju.

Līdz rudens beigām no Irakas izvāks visu angļu kaŗaspēku, izņemot divas aviācijas vienības, otrdien oficiāli paziņoja Londonā.

Republikāņu paredzamais kandidāts ASV prezidenta vēlēšanām Harolds Stasens kādā runā Džovas štatā otrdienas vakarā prasīja izdarīt valūtas reformu Vācijā, jo tas esot priekšnoteikums Eiropas saimnieciskai atjaunošanai, tāpat kā franču franka un itāļu liras stabilizēšana.

Grieķu armija patlaban izcīnot „totālu kaŗu" pret nemierniekiem, pēc 14 dienu inspekcijas paskaidroja Grieķijas karalis Pauls. Tesālijā ielenkts ģenerālis Markoss ar 5000 vīriem.

No slimnīcas aizbēgušais apcietinātais Bavārijas bijušais denacifikācijas ministrs Lorics DENAs aģentūrai piesūtītā vēstulē paziņojis, ka viņš atrodoties Bavārijā un tik viegli nepadošoties savu ienaidnieku intrigām.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 76 (83) 1947. g. 10. oktobrī
Ar autora vārdu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

BEIDZAMĀ IESPĒJA

Trimdā jau pavadīti trīs gadi... Trīs gadi gaidās, kas tomēr palikušas tikai gaidas. Bet nometņu dzīve ir dzīve tikai šodienai. Rītdienas trūkums — reālu dzīves uzdevumu trūkums pat darbam atņēmis tā īsto nozīmi. Darba jēga zudusi un pašreizējais neproduktīvais darbs, kuru lielais vairums strādā nometņu birojos, nereti ir tikai laika nosišanas līdzeklis.

Varbūt tieši „dzīve šodienai" izskaidro trimdas kopdzīves trūkumu rašanos, kaut gan izskaidrojums trūkumus neattaisno.

Šķiet, visraksturīgākais trimdas dzīvei ir vārdu plūdi. Pietiek pašķirstīt laikrakstu numurus, lai redzētu, cik daudz lemts, spriests, runāts, diskutēts, cik daudz pieņemtu rezolūciju, kas lielāko tiesu palikušas nereālizētas.

Par izceļošanas jautājumu, šķiet, spriests visvairāk. Šim pārrunām raksturīga trimdas sākumā pieņemtā negātīvā nostāja. Negātīvā nostāja, kā liekas, arī tagad nav radikāli mainījusies. Ar izceļošanu pagaidām apzīmē vienīgi „braukšanu pāri jūrām", oficiāli neuzskata par pārāk aktuālu un to arvien vēl pēta. Pozitīvu soļu pilnīgi trūkst. Vismaz par tādiem nav dzirdēts. Ir tikai lēmumi, ieteikumi, atlikšana, nogaidīšana, vārdi par tautas kopību, trimdinieku uzdevumiem utt. Kā trimdinieki paši skatās uz izceļošanas jautājumu, tas nepārprotami atklājās, kad vasarā dažās nometnēs notika speciālistu reģistrēšana uz Kanādu, no kuras gan nekas nav iznācis. Skaistie vārdi tad bija aizmirsti. Pat neieteiktā Beļģija pievilkusi daudzus, it sevišķi izskrīnētos. Protams, izceļošanas jautājums atrisināsies šā vai tā, mums par labu vai par sliktu, arī bez mūsu pašu pozitīviem soļiem. Ieteikumi vai neieteikumi ir negātīvi soļi, kas lietas gaitu neietekmē. Pozitīvi soļi būtu griešanās pie ārvalstu iestādēm, personām, organizācijām, lūdzot izceļošanas iespējas, dodot ziņu par mūsu sastāvu. Tie varbūt varētu ietekmēt izceļošanas virzienu. Bet tendenci izceļot pašreiz nekas nespēj atturēt, jo šai tendencei pamatā ir dzīvotgribas instinkti. Šī fakta neievērošana gan arī pašus notikumus negroza un negrozīs.

Arī jautājums, kam tiesības runāt latviešu tautas vārdā, daudz cilāts un aizņēmis daudz laika. Pa laikam vēl tagad pie šī jautājuma atgriežas. Liekas, ka arī šeit vēlamāka būtu bijusi pozitīvā pieeja, t. i., nevis kam tiesība runāt, bet gan lai vispāri kāds runātu un reiz teiktu kaut ko pozitīvu, tas tad daudz vairāk noderētu daudzinātam vispārības labumam, nekā kompetenču strīdi.

Ir norādīts, ka mūsu laikrakstos rakstītam maza nozīme, jo ārvalstnieki tikpat latviešu avīzes nelasa. Tas tiešām tā līdz šim bija. Pašreiz tomēr stāvoklis mainījies, jo tagad laikrakstus iespējams nosūtīt arī uz ārvalstīm. Šie laikraksti tagad nokļūst agrāko latviešu izceļotāju rokās, kas dzīvo jau daudzus gadus prom no dzimtenes un kas, ja vēl nav ieguvuši citas valsts pavalstniecību, vismaz nostiprinājuši tur savus sakarus, kurus var izmantot. Kā tie par mums — jaunajiem emigrantiem — informēti, atkarājas no mums pašiem. Kāpēc gan Amerikas lietuvieši izprot nesalīdzināmi labāk savu tautiešu nostāju trimdā nekā Amerikas latvieši? Liekas, ka lietuvieši savus tautiešus gan Lietuvas brīvvalsts laikā, gan arī tagad trimdā labāk informējuši. Vai mums nebūtu jāpadomā par mūsu izpratnē īpatno apstākli, ka Amerikas lietuviešu laikrakstos angļu valodā atrodami mūsu archibīskapa un citu latviešu iesniegumu teksti? Cik ilgs laiks vēl būs vajadzīgs, līdz mēs paši, latvieši, pie tā tiksim?

Daudziem mums ārzemēs dzīvo radi, pazīstami tautieši. Sūtīsim tiem savus laikrakstus, informēsim šos tautiešus, jo izdevniecības vienas šo darbu nespēj veikt. Tad runas par „kliegšanu" tā, lai pasaule sadzirdētu, varbūt daļēji reālizēsies, kaut arī literātūras trūkums angļu valodā ar to vien netiks atsvērts. Vārdi vien, sevišķi, ja tos saka šeit, Vācijas apstākļos, tautas kopību vēl nerada.

Mēs slīkstam nost sīkumos. Strīdamies ap „ošiem", polimizējam ap literātūras vēstures problēmām, ap to, vai uzruna „kungs" liekama priekšā vai kur citur — bet tas nekā nedod ne trimdas kopībai, ne arī turpmākās eksistences jautājumiem. Velti tiek izšķiesta svarīgākā un vērtīgākā manta — laiks, un nepamanīts paliek tautas kopības slīdējums lejup un tā pārvēršanās „kopkatla" kopībā.

Runāšana, frazes, skaisti vārdi, rezolūcijas, strīdi — visa šī ārējā dekorātīvā fasāde, visa tas dominējis mūsu trimdas dzīves trijos gados, un turpina dominēt vēl šodien, kad jau gandrīz ir domēnt vēl pārsa sauja mutē.

Pakaļklibošana notikumiem jau daudzām, daudz lielākām tautām, nemaz nerunājot par grupām, bijusi liktenīga. Vai „veco" krievu emigrantu liktenis, kur kāda kpaziene kalpojusi beidzamos trīsdesmit gados septiņās armijās par sekretāri un vēl nav atradusi ne mājas, ne mieru, nav pietiekami skaidrs brīdinājums? Šī ziema varbūt ir beidzamā, kur mēs varam ko darīt sava likteņa izveidošanai. Šī ziema varbūt ir mūsu beidzamā iespēja sākt darīt darbu. Cerēsim, ka nav par vēlu.

I. R.

Edgars Brūveris,
Filadelfijas latviešu konferences un komitejas sekretārs

Amerikas latvieši uz sadarbības ceļa

AIZJŪRAS TAUTIEŠI IZCEĻOŠANAI IETEIC KANĀDU UN ASV UN ORGANIZĒ PALĪDZĪBU

Vēstule Latvijai no Filadelfijas

Pēdējā jūnija svētdienā Filadelfijas baptistu draudzes namā no tuvienes un tālienes, pat no Kanādas, bija ieradušies latviešu organizāciju pārstāvji, lai rastu ceļu, kā palīdzēt tiem nelaimīgajiem tautiešiem, kas fiziskā un garīgā depresijā velk savu dzīvi Vācijas nometnēs.

Delegāti vienprātīgi atzina, ka 1944. gada rudens un 1945. gada pavasaris nav devis latvju tautai cerēto brīvību. Lai gan rietumu demokratiju sabiedriskā doma latviešiem ir labvēlīga, tomēr konkrēts problēmas atrisinājums vēl izpalicis, cerētās emigrācijas zemes pašas cīnās ar lielām saimnieciskām grūtībām. Bet jauniebraucējiem nepieciešams plašāks sabiedrības atbalsts, jo visi latvieši šeit ierodas bez jebkādiem līdzekļiem. Tas arī bija viens no konferences mērķiem — rast līdzekļus un ceļus, lai palīdzētu jauniebraucējiem jaunas dzīves uzsākšanā, palīdzēt tiem sameklēt dzīvokļus un darbu. Minētā mērķa sasniegšanai nepieciešama visu ieinteresēto organizāciju sadarbība, kas dotu iespēju valsts iestādēs reprezentēties kā Amerikas latviešu pārstāvjiem. Lai gan mērķis visām organizācijām viens, un konferences laikā neviens delegāts netika apšaubījis palīdzības nepieciešamību un emigrantu atbalstīšanu, konferencei tomēr neizdevās vienoties problēmu atrisināt visā pilnībā, bet to uzticēja speciāli komitejai, kurā ievēlēja pazīstamus darbiniekus: Dr. Roosi (priekšsēdis), Egli (Filadelfija), Mūrnieku (Čikaga), Eglīti, Pinkuli (Bostona) un Zīvertu (Bukskountija).

Komitejas darbības funkcijās ietilpst vienotas latviešu pārstāvniecības radīšana, kā arī palīdzības darba atbalstīšana un veicināšana. Komitejai nav administratīvu funkciju un tā nebūt nenozīmē kādu jaunu latviešu organizāciju. Tā darbosies līdz nākošai latviešu organizāciju konferencei, aizrādot draudzēm un biedrībām, kur palīdzība visvairāk nepieciešama, tai pašā laikā radot bazi organizāciju palīdzības darba saskaņošanai. Šai laukā komitejas uzdevumi ir jo sevišķi plaši, jo dažas draudzes un organizācijas dažādu iemeslu dēļ konferencē nepiedalījās. Tās piesaistīt kopējai lietai ir komitejas svarīgākais uzdevums.

Pēdējā sēdē komiteja atzina, ka konferences komiteja un Latvian Relief Inc. valsts iestādēs reprezentēsies kā vienotu latviešu organizāciju pārstāvji. Tas nozīmē ievērojamu soli uz priekšu organizāciju sadarbībā. Novērojot organizāciju palīdzības darbu, nedrīkstam aizmirst faktu, ka tieši palīdzības darbam ir dibinātas tikai divas organizācijas — Canadian Christian Society for Latvian Refugees un Latvian Relief Inc., kamēr pārējās organizācijas palīdzības darbu veic humānitāro principu apjomā, bet nav tieši dibinātas palīdzības darbam.

Konference atzina, ka visieteicamāk latviešiem būtu izceļot uz Kanādu un Savienotām Valstīm. Latviešu ieceļošana šajās zemēs atbalstāma īpaši tamdēļ, ka Savienotās Valstīs un Kanādā pastāv latviešu organizācijas, kas spējīgas uztvert jauniebraucējus latvisku organizāciju rāmjos, tādi dodot iespēju turpināt nacionālo kultūru. Tā ir liela priekšrocība, salīdzinot ar dažām citām zemēm, kas šādas iespējas ierobežo. Savienotās Valstīs nepastāv nekādi ierobežojumi nacionālās kultūras interešu joslās. Amerikas latviešu organizāciju skaits ir stipri prāvs un katrs jauniebraucējs atradīs sev piemērotu organizāciju ne tikai reliģisko, bet arī sabiedrisko vēlējumu apjomā. Arī Amerikas latviešu organizācijām tas būtu vērtīgs ieguvums.

Tāpat komiteja atzina, ka nepieciešama visplašākā sadarbība ar emigrāciju kārtojošām iestādēm un organizācijām. Vissvarīgāk ir tas,

ir Church World Service, kas atbalsta protestantu konfesiju ieceļotājus un savu darbību nākotnē vēl paplašinās. Minētā organizācijā strādā arī latvietis Dr. Libeks. Ne mazāk svarīgs ir komitejas ieteikums latviešu organizāciju pārstāvjiem stāties sakaros ar kongresa un senāta locekļiem un norādīt tiem uz jaunā emigrācijas likuma pieņemšanas vēlamību.

Komiteja enerģiski stāsies arī pie palīdzības darba. Organizācijas palīdzības darbu turpinās tāpat kā līdz šim, bet komiteja aizrāda uz neatliekamo nepieciešamību sniegt maksimālo atbalstu slimiem bērniem Vācijas un Austrijas nometnēs. Atsevišķie priekšdarbi jau veikti un visdrīzākā laikā organizācijas stāsies pie darba. Jau tagad daudzas organizācijas atbalsta tautiešus Vācijā, bet radi savus piederīgos. Šis Amerikas tautiešu atbalsts nākotnē vēl palielināsies.

Daudziem Amerikas tautiešiem līdz šim īsti nebija saprotami iemesli, kāpēc latvieši neļodas atpakaļ uz savu zemi, bet meklē patvērumu citur. Tagad šis iemesls jau apgaismots arī amerikāņu presē un Amerikas latviešu vairākums saprot savas tautas lielo traģēdiju. Jācer, ka arī pārējās tautas sapratīs latvju tautas netaisnās ciešanas un skaļi sludināto brīvības ideālu vārdā atdos brīvību arī latviešiem.

Filadelfijā,
septembra beigās

Cik Anglijā būs jāmaksā par viena ģimenes locekļa apgādi

Sūtnis K. Zariņš par Anglijā darbos iesaistīto tautiešu ģimeņu pārvešanu no Londonas informē:

„Esmu pastāvīgā kontaktā ar Darba ministriju par ģimeņu pārvešanas jautājumu. Ministrijas nodoms bija šeit nodarbināto baltiešu piederīgos sākt vest uz Lielbritaniju jau septembra mēnesī. Kā man tagad paskaidro, tad ģimenēm piemērotu telpu iekārtošana nokavējusies, bet jāuzsver, ka nodoms nav atmests un piederīgo transporti iesāksies, tiklīdz telpas būs gatavas. Vešana notiks chronoloģiskā kārtībā atkarībā no apgādnieka iebraukšanas laika Anglijā.

Tiem, kas var atrast privātus dzīvokļus savu piederīgo novietošanai, nebūs jāgaida uz chronoloģisko kārtu. Kas savai ģimenei atradīs privātu dzīvokli, par to lai paziņo šejienes Darba ministrijas nodaļai (local Employment Exchange), uzdodot datus par dzīvokli, kā arī to, vai viņam, pašreizējā darbā paliekot, arī pašam būs iespējams tur dzīvot. Par privātos dzīvokļos novietotajiem piederīgiem apgādniekam pašam jāuzņemas pilnīga atbildība, kā finanCiāli par viņa uzturu, tā citādi. Darba ministrijas mītnēs vai nometnēs novietoto ģimenes locekļu uzturam no apgādnieka izpeļņas atvilks 21 šiliņu nedēļā par katru pieaugušo un 7 šiliņus un 6 pensus par katru bērnu, kas jaunāks par 16 gadiem.

Kā kārtosies ģimeņu pārvešanas techniskā puse, vēl nevar zināt. Šinīs dienās šī jautājuma kārtošanai uz Vāciju izbrauks Darba ministrijas pārstāvis. — Britu transporta ministrijas rīcībā pārņemto latviešu kuģu personāla ģimenēm pārvešanas jautājums no Vācijas principā jau izlemts labvēlīgi un tā techniskās puses kārtošana jau uzsākta. Šiem mūsu jūrniekiem, kas vēlas pārvest savas ģimenes, arī jāatrod dzīvokļi un jādeklarē, ka viņi savas ģimene[s] uzturēs."

Pēc Nedēļas apskata 3. oktobra in[formācijas] formācijas ģimeņu pārvešana uz An[]gliju praktiski jau iesākta. Laik[]raksts tomēr nemin tuvāk kad, ku[] kādos apmēros un kādā kārtībā t[] notiek. Tas pats laikraksts sniedz a[] ziņu, ka individuāliem izceļotājiem kas gatavojas braukt pie radiem [] Braziliju, Angliju un citām aizjūr[as] zemēm, būs iespējams to darīt p[] 2—3 mēnešiem, kad būs pārvesti t[] kas pieteikušies darbam šajās zem[ēs].

Ko darīt tautiešiem, kas nedzīvo nometnē

Tautiešiem, kas nedzīvo nometnē iesaistīšanās kopējā saimē ir atkar[]ga visvairāk no viņu pašu aktivitā[]tes. Kā pirmais palīgs no ārienes [] vienotājs te ir mūsu laikraksti, t[] pēc vai nu katram atsevišķi, vai vi[] maz nelielai kopai būtu jāabon[ē] viens latviešu laikraksts. Pārāk lie[] savrūpība un informācijas trūkum[s] ir, piem., bijis par iemeslu tam, [] laba tiesa tautiešu nesaņēma ne te[] stilijas, ne kurpnieku piederumu[s] ko izdalīja ārpus nometnēm dzīvoj[o]šiem ar apgabala komiteju vidūt[] jību.

Mūsu turpmākā trimdas dzīvē b[] jāatrisina daudz svarīgu jautājum[] emigrācijas un līdz ar to saistīta[] skrīninga jautājums, darba jaut[ā]jums, invalīdu un vecu cilvēku a[p]rūpes jautājums uc. To veikšan[] visiem ārpus nometnēm Bavārij[] latviešu apgabalā dzīvojošiem tauti[e]šiem, vai nu tie dzīvo pilnīgi savrū[] vai arī ir piesaistīti kādai nometn[es] komitejai, nepieciešams nodibin[āt] sava rajona kopu un izvēlēt pārstā[v]ju kandidātus, no kuriem BAL[] Tautas kopības daļa ieceļ vienu k[] pas pārstāvi, kas tād arī kārtos vis[] sazināšanās, informācijas un cit[] jautājumus. Lielas, privāti dzīvojoš[] tautiešu vienības to jau dara ca[] savām komitejām, kas turpinās tāp[] darboties tālāk. Tas pats attiecas a[] uz izskrīnētiem tautiešiem, kurie[] atkal ir dota tiesība skrīnēties IR[O] skrīninga komisijā un iegūt DP st[a]tūtu darbam un emigrācijai. — S[] kāku informāciju privāti dzīvoj[o] tautiešu lietās sniedz BALK TK[] vadītājs C. Serģis katru trešdienu [] 10—12 Minchenē, Hercoga Rūdol[fa] ielā 49. Arī visa korespondence s[ū]tāma uz minēto adresi. C. S.

Ikdiena dārza nometnē

VĒSTULE PAR LATVIEŠU NOMETNI DARMŠTATĒ

Nometnēs var ieiet visādi — pa kazarmju vārtiem, kur sēd sargs, pa priekšpilsētas rupji kaltām ielām, kur zem izžautas veļas draiskojas bērni, vai pa smilšainu ceļu, kas, šķiet, ved uz pašu pasaules galu, kur nav vairs nekā cita, ka zemas barakas. Bet, ja iesoļo augļu dārzā, tad tā ir Darmštates latviešu nometne Ludvigshoha, kas kā laimīga sēta pakāpusies saulainā nogāzē. Apvārsni viscaur apskrej zils kalnu vilnītis, un tie divi ragi nav nekas cits, kā slavenās laupītāju pils Frankenšteinas torņi. Nezinu, varbūt tā bija sevišķi zila diena, kad biju Darmštatē, bet tā vien likās, ka šis nometnes iemītniekiem vajadzētu būt rada Akurātera ļaudīm.

Darmštatē ik uz pieci latviešiem ir viena ābele ar visiem āboliem. Siltās naktīs vasarā daudzi iznesa gultas dārzā un, šādi guļot nakti zem ābelēm, tu jūties kā ciemos pie Dieva. Tad aplams liekas uzskats, ka trimdā visi vienādi. Dažs dzīvo dzīvojamā mājā, dažs barakā. Darmštatieši dzer kafiju no dzeltenām bakelīta tasītēm, bet, teiksim, kleinkecieši, no dažādiem skārda trauciņiem. Taču vai tāpēc Kleinkecā nedzer kafiju un vai tāpēc Darmštatē nav ļaužu, kas no savas lāviņas apkārtnes jaukuma nemaz neredz?

Mūri vien nepadara cilvēku par cietumnieku, bet plašums ne visiem iemāca tālu skatīties.

Darmštates nometnieki ir izrīcīgi individuālisti. Uzņēmīgākie savrupnieki izbūvējuši sev lizdas bunkuru drupās. Patlaban cirvji, kalti un labi nodomi tuvojas pat lielajam bezlogu cietoksnim. Ķieģeļu būdā ar fasādi tik zaļu, ka garāmejot jānovērš acis, mīt gleznotājs Niedre, bij. operas dekorātors, un gan jau tam biedīgajam zaļumam ir savs īpašs nodoms, jo Niedri skaita par šejienes visbohēmiskāko bohēmieti. Pārējie bohēmieši — dziedātāja M. Langenfelde, grafiķis Kalniņš, gleznotājs Gailis — dzīvo tāpat kopmītnēs kā citi DP. Izrādes šad tad sarīko nometnes teātra trupa, kas devusi trīs uzvedumus: „Trīnes grēki", „Nebēdnieki", „Bīstamais vecums". Par spīti tam, ka teātris nekad nav saņēmis nekāda oficiāla atbalsta, trupas locekļi ik vakarus pulcējas režisores Sandras Sējas istabiņā, lai sagatavotu Pētersona „Norieta kvēli".

Kamēr avīzes strīdas par sportu, Darmštatē izveidojusies slavenā basketbola vienība Kursa ar tādām zvaigznēm kā Meržejevski, Stulpiņu, Igenbergu. Vēl Darmštate lepojas ar 100 studentiem, Jāņkalniņā sarīkotajiem bērnu svētkiem, pazīstamajiem Ratermaņa franču valodas kursiem, līdzās citiem kursiem, kādi ir visās nometnēs. Nometnei ir trīs mācītāji un baznīciņa, kopā ar vācu katoļu draudzi.

Darmštatiešu speciāllepnums ir 95 vīri, kas strādā lidlauka izbūvē Frankfurtē, gan inženieri, gan strādnieki.

Darmštates „politika" ārpus savām robežām neiziet, un komiteja A. Pēdredzes vadībā 1300 nometnieku gribu pārstāv ar diezgan labām sekmēm. Nometnes komandants A. Jaunarājs apveltīts ar humora izjūtu un, kad viņš saka: „Nu, mēs jau arī šad tad paplēšamies kā visi citi," smaids liecina, ka komandants to neuzskata par traģēdiju, bet cilvēcīgu parādību. Jaunarāja un viņa palīga A. Graudiņa popularitāte runā pretim ticējumam, ka nometņu vadībai jāvalda ar bardzību un svinīgumu.

Neizdevās sastapt kultūras daļas vadītāju Brieži un pajautāt, vai varbūt nav gaidāms kāds rakstnieku vakars pēc tam, kad nometnes zālē viesojušies koncertanti, teātri, deju orķestri, gleznu izstāde un burvju mākslinieki. Informācijas daļas vadītājs Jansons gan stāsta, ka darmštatieši dzeju nemīlot. Jo labāka dzeju grāmata, jo mazāk pircēju. Toties lieli avīžu lasītāji — tas gan!

Citādi ikdiena Darmštates nometnē tāda pati kā visur. Tekalē bērni un vistas. Sievietes žauj veļu garās strīpās. Jaunkundzes strīdas, kurš esot nometnes glītākais puisis. Arī šeit ir direktori bez iestādēm, fabrikanti bez fabrikām, grāmatveži bez grāmatām. Un stāsti: „kad es biju Rīgā, tad man bija . . ."

Rita Liepa

Arī mazākas nometnes neaizmirsīs

Latviešu preses biedrības amerikāņu joslas kopas valde mūs informē:

„Rakstnieku dienas, kas trimdā guvušas vēl lielāku nozīmi nekā tas bija dzimtenē, pēdējā laikā notiek it bieži, taču pa laikam tās organizē tikai lielākos latviešu centros. Atzīstot, ka dzīvais rakstnieka vārds tomēr vienādi nepieciešams kā mazākās, tā lielākās nometnēs, Latviešu preses biedrības amerikāņu joslas kopas valde nolēmusi organizēt rakstnieku un mākslinieku grupas, kas literātūras lietpratēju vadībā apceļotu arī tādas nometnes, kam vienu vai otru iemeslu dēļ pašām grūtāk noorganizēt rakstnieku saaicināšanu. Biedrības valde līdz ar to cer, ka, nododot rakstnieku komplektēšanu piedzīvojušiem literātūras darbiniekiem, tā varētu nodrošināt latviešu rakstniecības patiesi cienīgu reprezentēšanu.

Lai nodomāto pasākumu iedzīvinātu, valde lūdz visas nometnes, kam būtu interese par šāda veida sarīkojumiem, pēc iespējas drīz paziņot par to sekretāram L. Švarcam, Eslingenā, Uhlandstr. 8, paziņojot arī, cik lielu skaitu rakstnieku — literāro vakara dalībnieku varētu uzņemt, kā arī, vai nometnei būtu iespējams segt daļu vai visus dalībnieku ceļa izdevumus. Ja šis līdzekļu jautājums mazākām nometnēm radītu grūtības, līdzekļus centīsies sagādāt Preses biedrība."

Nometņu dzīve

Latviešu YMCAs un YWCAs am[e]rikāņu un franču joslas sēde 16. ok[t.] pl. 9 Erlangenā. Tajā pašā dienā [] 18 jaunatnes vadītāju sanāksme, k[] turpināsies 17., 18. un 19. okt. D[a]lībnieki piesakāmi Erlangenas la[t]viešu YMCAi. Rīkotāji iespēju r[o]bežās gādās par uzturu un nakt[s]mītnēm.

Ārstu kongress Eslingenā notil[] kā bija izziņots, novembra beig[ās] vai decembra sākumā. Paredzē[] latviešu ārstu apvienības dibin[ā]šana. Dalībniekiem jāpiesakās lī[dz] 31. okt.: (14a) Esslingen/N., Hinde[n]burgstr. 35, Latvian Assembly Cent[er] Medical Department.

Alberts Sviķis, A. Reinsons, [] Ziemelis, Zelma Ozola, Marija Ape[] mane, Vēra Brakmane, Fricis Tin[] bers, I. Tormanis, Paulis Praa[] Valters Hakenbergis, Alfrēds Vi[] čels un Tūtmanis var saņemt viņie[m] piesūtītās vēstules Bavārijas apg[a]bala latviešu komitejas birojā Mi[n]chenē, Hercoga Rūdolfa ielā 49, ka[t]ru dienu no pl. 10—12.

VĒSTULES REDAKCIJAI

M. Alps, Augsburgā

NODOKLIS VAI SODS?

Atkārtoti un ar gandarījumu [] sām laikrakstos, ka nometņu kom[i]tejas, kad un kur vien tas iespējam[s] kārto nometņu iekšējo dzīvi saska[ņā] ar agrākajiem Latvijas likumie[m]. Tomēr praksē tas tā ne vienmēr [].

Pēdējā laikā dažas nometnes a[p]likušas ar nodokli kaķu un su[ņu] īpašniekus, pieprasot par katru dzī[v]nieku 240.— marku gadā. Nodok[lis] ir tik augsts, ka jājautā, vai tas n[av] jāsaprot kā sods par suņa jeb ka[ķa] turēšanu?

Ja tas būtu domāts kā sods, t[] sodu varētu uzlikt tiem suņu īp[aš]niekiem, kas laiž savus dzīvniek[us] klejot pa nometni bez uzraudzīb[as]. Tiem suņu īpašniekiem, kas sav[us] dzīvniekus uzrauga un neapgrūtin[a] līdziedzīvotājus, nebūtu uzliekam[a] soda nauda, bet tikai normālu ap[]mēru nodoklis, kāds pastāvēja Latvijā, ja nemaldos, Ls 20.— gadā.

Anšlavs Eglītis

Kāpēc nerodas literārī darbi, kas attēlotu tagadējās pārvērtības

PIEZĪMES PAR J. VESEĻA DZEJOĻIEM STARU BŪDĀ. APGĀDS TĒRVETE, OLDENBURGA, 1947.

Ir parasta lieta, ka jauns autors iesāk savas gaitas ar liriku. Tā darījuši gandrīz visi mūsu rakstnieki. Vēlāk, pievērsdamies romāniem vai lugām, viņi dzeju pamazām aizmirst. Ar Jāni Veseli, vienu no mūsu ievērojamākiem un savā laikā ražīgākajiem prozaiķiem, tas ir savādāk. Viņš pēdējos gados saistītā valodā rakstījis daudz vairāk nekā prozā, izdodams 4 gadu laikā jau otro dzeju krājumu, kas nav maza raža pat lirikim-speciālistam. Tam, saprotams, ir savi iemesli.

Mūsu presē bieži lasām prātojumus, kāpēc nerodoties lieli episki darbi, kas attēlotu straujo kaŗa un pēckaŗa gadu grandiozās pārvērtības un traģiskās ainas, kas norisinājušās tieši mūsu acu priekšā. Ir pilnīgi nesaprotami, dzird sakām, ka viss tas nespēj saistīt un ierosināt monumentāliem darbiem. Tomēr ne tikai mūsu, bet visas Eiropas rakstnieki, kuŗu stāvoklis pašu mājās ir nesalīdzināmi labvēlīgāks nekā trimdiniekiem, ne labprāt vēl kustina šo milzīgo un, bez šaubām, ļoti pateicīgo vielu. Izņemot nedaudzas koncentrācijas nometņu iemītnieku atmiņas, kas bieži rakstītas tikai sensācijas vai veikala aprēķinu dēļ un parasti nepārsniedz vidēju žurnālistiku, nav publicēts neviens prāvāks darbs par mūsdienu katastrofām. Tas nav tikai daudzinātais distances un laika trūkums vai sliktie darba apstākļi. Iemesls slēpjas pašā notikumu dabā.

Kad nobeidzās 1. pasaules karš, apvāršņi ātri noskaidrojās, vielai varēja droši ķerties klāt, jo perspektīvas bija skaidras. Toreiz arī latviešu literātūrā uz karstām pēdām radās plaši un vērienīgi episki darbi par laikmeta temām, par pārlaistajām cīņām un gaitām. Tajos laimīgajos gados Jānis Veselis darināja veselu rindu lielā stila romānu un leģenžu visgrandiozāko prozas ciklu mūsu literātūrā, ko daļēji paguva arī veikt.

Pēc 2. pasaules kaŗa beigām beidzies nav nekas. Viss vēl vārās, gaiss pilns divkosības, par ikvienu politisku faktu dzirdam pilnīgi pretējus ieskatus, notikumu konsekvences gluži neparredzamas; laikmetīgo temu tēlotājiem grūti uztaustīt kaut cik drošu viedokli, no kuŗa pārskatīt visu šo chaosu. Bet šāds viedoklis lielākam darbam ir nepieciešams. Uzstāties par pravieti, kad to amatu caurkritušie politiskie pravieši tik ļoti sakompromitējuši, nevienam vairs negribas.

Tautu vēsturē ir laimīgi laikmeti, kad kādas nācijas mērķi un ceļi uz šo mērķu sasniegšanu ir skaidri, un lai piedalītos karoga nešanā ir vajadzīga tikai droša sirds un goda prāts. Bieži vien tad ievērojami un plaši iecerēti darbi izraisās it kā paši no sevis, ne tikai pašu autora, bet vispārējās sajūsmas nesti. Tādi skaisti un radoši laikmeti daudz slavināti senās Grieķijas, Romas, Francijas vēsturē un ļoti izteiktā veidā bijuši arī mūsu pašu pagātnē. Bet ir laikmeti, un ar tādiem sevišķi bagāta tagadne, kad viss tas sarežģīts, viss top atkarīgs ne no paša spēkiem, bet citām, neietekmējamām varām, kad nevar atskanēt nedz skaļas bungas, nedz plandīties karogi un viss, ko cilvēks var darīt, ir censties saglabāt sevi un nogaidīt. Tad nosprostotie mākslinieciskie spēki, ja tiem vispār vēl iespējams parādīties, izpaužas tumšā simbolikā, retrospektīvā tematikā, dažāda veida fantastikā. Šādos laikmetos pēkšņi sāk uzplaukt liriskā dzeja, kaut gan, pēc viņam pazīmēm spriežot, īstais „lirikas laikmets", kā to literātūras vēsturnieki dēvē, būtu sen jau pagājis. Ne par velti arī mūsu trimdas literātūras teorētiķi runā par jauna laikmeta pazīmēm mūsu rakstniecībā, — par fantastisko noveli; bet lirika, vienmēr kvantitatīvi, ir pirmā sakuplojusi.

Fantastikas un retrospektīvisma pavairošanos ietekmē arī tautas vispārējās attīstības pakāpe. Ir laikmeti, kad māksla dedzīgi nodarbojas ar visvienkāršākajām dzīves un morāles problēmām; tiem seko laikmeti, kad visas primitīvās patiesības un tikumi ir jau diezgan iztirzāti un šīs atrisinātās problēmas nesaista vairs ne mākslas mīļotājus, nedz pašu mākslinieku. Un tad dažs nokavējies teorētiķis velti sauc un brīnās, kāpēc neviens neraksta par to, ka zagt un melot ir slikti, ka vajaga godāt tēvu un māti, būt izpalīdzīgam un neapskaust savu tuvāko. Tāds stāvoklis patlaban sevišķi asi novērojams franču mākslā, kas ar varu laužas prom no reālitātes un parastības, nevis tāpēc, ka rakstnieki būtu „samaitāti" vai „nevarīgi", bet tāpēc, ka ikdienišķā problēmātika pagaidām visiem ir pietiekami un pat pārāk skaidra, lai ierosinātu mākslinieku, kas nevēlas nodarboties ar tīru publicistiku vai paidagoģiju. Pievēršoties mūsu stāvoklim trimdā, bieži izskan domas, ka tagad, dzīvojot nometnēs, rakstniekam esot teicama, taisni apskaužama izdevība pētīt ļaužu raksturus un dabu. Šīs studijas tomēr dod daudz mazāk nekā liekas. Tā nav dabīga psīcholoģija, ko mēs redzam, bet grimases. Pēc tā, kā izturas degradēts un demoralizēts cilvēks piespiestā bezdarbībā un pilnīgā nezinā par rītdienu, nevar spriest, kā tas uzvestos normālos apstākļos. Reizēm liekas, ka pat daudzinātajai latviešu nesatiecībai ir sava labā puse: kaislīgi plēsdamies ap niekiem, cilvēks aizmirst savu lielo bēdu, kas citādi draudētu to pavisam nomākt. Taču no šādiem stāvokļiem varbūt var izlobīt kāds „smalko kaišu" pētnieks, bet rakstniekam, kam par slimīgām parādībām bijusi tik maza interese kā veselīgo un dabīgo kaislību tēlotājam Jānim Veselim, kavēšanās nometnē nevar dot nekādas lietojamas vielas. Ņemot visu to kopā, nav brīnums, ka pat tik specifisks prozators pagaidām pievēršas īsajām formām un pirmām kārtām dzejai, kas izpauž vairāk jūtas nekā konstatējumus, vairāk garastāvokļus, nekā iztirzājumus, vairāk nojautas, nekā viedokļus.

Jānis Veselis ir viens no mūsu īpatnējākiem rakstniekiem. Viņa sacerējumus var pazīt no pusteikuma, tik bagātīgi piesātināta katra viņa rinda ar savdabīgo pasaules skatījumu un īpatnējo izteiksmes veidu. Tā ir oriģinālas un suverēnas personības pazīme. Katrā viņa rindā slēpjas kāds stila iemezglojums, nerēdzēts vārdu sastādījums vai piešķiebums, pie tam nekad ne pašas formas rotaļas dēļ, bet sekot pēdās kādai domai vai simbolam. Latviskajā tēlu un ticējumu pasaulē, senčigajā teiksmainībā viņš iedziļinājies tik pamatīgi, kā neviens no pašreizējām dzīvajiem latviešu rakstniekiem. Katru domu, ko viņš izsaka, katru tēlu, ko apraksta, apstaro dīvaina un mīļa atblāzma no šīs aizgrimušās un tomēr dzīvās latviskās pasaules. Visam, ko Veselis raksta, piemīt rēgainība, it kā teiksmaina burvestība; rakstnieks skatās pasaulē no kāda aizmūžīga viedokļa, vērodams dzīves notikumu ņirboņu kā daļu no liela, nesteidzīga, likteņiga plūduma. Tas piešķir Veseļa tēlojumam pagausu, bet plašu, šūpojošo ritumu. Filozofa attieksme pret pasauli atņem viņa skumjām sīvumu, klusina jūsmu un arī priekiem šķiet kā sevī pārdedzis.

Oskars Vailds teicis, ka viss, ko mākslinieks ar savu darbu var sasniegt, ir tikai radīt noskaņu. Pat prozas visaukstasinīgākie pierādījumi, komplicētākās stila celtnes kalpo tikai šim nolūkam — nevis pārliecināt, bet suģestēt, apburt. Tāpēc no mākslas tik viegli atlec visas pamācības, publicistika, propaganda un saukļi, jo tie, griezdamies pie saprāta, tūdaļ izjauc noskaņu. Mākslas ieroči ir daudz smalkāki.

Teiksmotājam Veselim piemīt apbrīnojama spēja radīt vēlamo noskaņu tūlīt ar pirmo rindu. Var strīdēties par to, cik Veseļa dzeja liriska, cik episka, var pārdomāt par dažiem viņa valodas paņēmieniem, par panta techniku, bet nav iespējams noraidīt šo neparasto spēju uz vietas ievest lasītāju savā pasaulē. Ja gribētu lietot eksotiskus salīdzinājumus, varētu sacīt, ka Veselis atgādina radža-jogu. Kā zināms, Indijas jogiem ir daudzi ceļi uz savu iecerēto pilnību; hahta-jogs to sasniedz ar fiziskiem vingrinājumiem, kas ilgst vismaz 10 gadus; citi jogi sasniedz mērķi ar sarežģītiem elpošanas paņēmieniem, ar tikušu, žēlsirdīgu dzīvi, ar askēzi, bet radža-jogs, ķēnišķīgais jogs, sasniedz visu vienā vienīgā iedvesmes mirklī.

Veseļa dzeja labi iederas viņa kopējā produkcijā. Tā ir tikai kā mazāks kristalls, kas tomēr lauž dabu ar visām īpatnēji veseliskām šķautnēm. Veselis ir vīziju redzētājs un reizē plastiķis - reālists. Šī retā kombinācija ir samērā bieži sastopama pie latvju autoriem, kas labprāt tiecas reālitāti pārvērst sapnī un šī tieksme, manuprāt, uzlūkojama par īsti latvisku īpašību. Veseļa proza ir blīva un lapidara; dzejā viņš nemeklē nianses, ritmu rotaļību, bet glezno vienkāršiem vilcieniem, neklūdīgi izceldams tikai pašu svarīgāko, būtisko, visiem tēliem un izdarībām tiekdamies piešķirt pārindividuālu nozīmību.

Skaudrā izjūtā, kas smeldzīgi vird augšup no dziļākiem avotiem, apbrīnojami vienkāršiem tēlošanas līdzekļiem rakstītas krājuma pirmās dzejas vecāku piemiņai. Nemeklētās, reizēm pat it kā neveiklās atskaņas šo īstenības un dabīguma gaisotni jauki izceļ. Sevišķi „Manam tēvam", brīnumaina, klusa un padevīga miera apdvestais vecā latviešu darba vīra vakars pieder pie ietekmīgākajām dzejas ainām, kādas uzrakstītas trimdas laikā. Tikpat vienkārši un dziļi izjusti izskan krājuma pēdējās dzejas — „Latvija", „Latvju dvēsele", kas no tēlojuma pakāpeniski un nemanot izraisa atziņas, kā, piemēram, lepno vēlējumu: „Aug saules cēlumā, lai kauns tiek dzēsts, kas uznāca pār mums ar tumšām varām". Tipiski veseliska simbolisma skartas dzejas ir „Mūžīgais karotājs", „Jūra", „Es esmu", „Jaunos staros", kurās vērodams pasauli un notikumus, it kā kādas noslēpumainas komiskas likteņības vadītus, viņš vērtē visu no sava pārlaicīgā viedokļa. Tumšu, murgainu nojautu pilni ir „Nakts rēgi", „Dumpis", „Palsie plūdi". Trimdinieka ilgas, grauzošās izjūtas izpaužās dzejās „Svešais vilnis", „Milzīgās ēnas", „Aizmiršanās", „Otrs pavasaris" uc. Tikai vienā dzejā Veselis pievērsies tīri reālam tēlojumam: „Bēgļi mītnē", savā ziņā, tuvodamies Pēteŗa Ērmaņa rāmajām, rezignēti tēlojošām vārsmām.

Veseļa mīlestības dzeja ļoti vienkārša, bez kādām sarežģītākām jūtu niansēm vai žuburojumiem, Veselim raksturīgās vitālitātes apņemta. Taču arī erotiskajām ainām piemīt sava teiksmainība, it kā ne šīs pasaules gaismojums.

Ir dzejas, kur Veselim raksturīgā masīvitāte it kā pagaist noskaņā, pants kļūst liriski viegls, piem., „Svešais vilnis". Viens no skaistākiem dzejoļiem krājumā ir mūzikālais „Dienas sauc", kam vārdu atkārtojumi piešķir vāru, lirisku dzidrumu, tik gaistošu un smeldzīgu, kādu tikai reti padodas notvert dzimušiem lirikiem — speciālistiem.

Staru būdā ir visai īpatnēja un dziļi personiga grāmata. Tā neatvērsies steidzīgam lasītājam, ja tas tuvosies ar kritikas parasto „metodi" — meklēt mākslas darbā to, kā tur trūkst, nevis raudzīt iejusties un izprast autora nodomus. Nevienu nevar suģestēt, kas nepadodas un neuzticas hipnotizētājam; neviens nespēj īsti baudīt mākslu, ja pilnīgi nepaļaujas mākslinieka vadībai un neseko viņam viņa pasaulē bez aizdomām.

Staru būdā ir grāmata, kādai tai jābūt, ja mūsdienu lasītājs grib ne tikai izklaidēties vai atpūsties, bet arī stiprināties; tā skatās acīs savam laikam bez sentimenta, bez izmisuma un arī bez lēta optimisma, ik vārdā, ik tēlā paužot latvisku nostāju, kas nekur nekļūst uzmācīga vai gribēta.

Ir drusku jābrīnās, kā šinī laikā, kad grāmatu tirgu tieši pārplūdina visai dažādas kvalitātes iespiesti raksti, tik pazīstams autors kā Jānis Veselis bijis spiests publicēt savas dzejas rotētā izdevumā, pavisam niecīgā eksemplāru skaitā.

Anna Dagda

Zviedru vasara

Saule karsta un grūta
Izēd ziedus un saknes,
Izdzer mākoni sausu,
Nenokrīt lāse.

Akmens kraupainā dūre
Neatlaizdama tura,
Vidū starp versmi un klinti
Dzīvība sitas un sāp.

Pārskrien vasara bula,
Mēnešains rūdenis laižas,
Akmeņkalns dziļumos vērties
Neuzminams un maigs.

Kalngalā apse jauna,
Gaismas pilna un grezna.
Zelta dālderiem drebot,
Pati no sevis spīd.

Kas un kur?

Teātŗa dzīve Polijā pēc kaŗa atjaunojusies tik strauji, ka pastāvīgo teātŗu skaits sasniedzis 1938. gada līmeni, kad Polijas iedzīvotāju skaits bija par 40% lielāks. 36 teātŗus pagājušajā sezonā apmeklēja 10 miljonu skatītāju. Bez tam izrādes sniegušas ap 8000 amatieŗu grupu, ko organizējušas studentu biedrības, lielas rūpniecības firmas un zemnieku organizācijas. Darbojas arī 28 pastāvīgi leļļu teātri un 8 lielākas drāmas skolas, ieskaitot drāmas akadēmiju. Blakus poļu autoriem repertuārā izcilākā vietā Šekspīrs (16 drāmas kopš kaŗa beigām), Šovs, Sofokls, Aischils, Moljērs un Gogolis.

Grīnvičas observātoriju, kas dibināta 1675. gadā, pārceļ no Londonas uz Saseksu, jo novērojumus un fotografiskus uzņēmumus naktīs traucē ielu apgaismojums un dūmi virs Londonas. Karaliskās observātorijas pārcelšana ilgs 5 gadus un izmaksās pusmiljona mārciņu.

Pēteris Ērmanis

ACENES

Čalojums

(1. turpinājums)

Bet nu vēl par skolas laiku un brillēm. Man Smiltenes tirdzniecības skolā pēdējo gadu esot, šīs skolas zēniem bija gandrīz vai briļļu valkāšanas mode. Tiesa, daudzi mācīdamies un lasīdami, bija acis sabojājuši, viņiem brilles nepieciešamas. Jau briļļains skolā iestājās Alfrēds Eglītis, inteliģents un izskatīgs puisis, iestājās kādā no mazākām klasēm, būdams jau labi gados. Viņam sākumā bija uz deguna cieši uzkniebtas brilles bez auklīņas, vēlāk tādas ar pavisam glaunu saitīti aiz auss. Zēns ka prieks redzēt. Tāpat apbrīnojamas bija mana istabas biedra Arvīda Zicmaņa brilles ar brūnajiem stikliem. Viņam attiecīgos brīžos bija tādas smējēja, pat izsmējēja acis, viņš prata smieties acīm, kad lūpas to nerādīja. Brūno stiklu slēptas, viņa acis varēja brīvi smieties pat svinīgās reizēs. Kāds cits puisis varēja redzēt gluži labi, bet modes dēļ bija iegādājies brilles ar auklīņu aiz auss. Visādas ķezas puisim gadījās pat klasē, jo ar savām brillēm viņš lāga nespēja redzēt. Skolotāja izsaukts atbildēt pie tāfeles, viņš uzgrūdās soliem, uzgrūdās galdam, neredzēja, kā iet paša raksts uz tāfeles, līdz iemanījās skatīties brillēm pāri.

Cilvēka dzīvē acenēm dažāda nozīme. Reiz lasīju avīzē: kāds vīrs iesūdzējis otru, kas viņam esot sitis; papriekš uzlicis acenes, laikam, lai labāk redzētu, un tad tikai gāzis... Tas nu būtu sitējs. Bet man reizēm ienākuši prātā divi kaisli, bet acenēm likteņa apbalvoti cilvēki, kuŗu lūpas alkst skūpstu. Sejas strauji tuvojas, divi pāri acenes ar seju atspīdumiem nokļūst tik tuvu, tik tuvu kopā, ka draud pat sadurties. Varbūt tādos mirkļos mīlētāji noņem acenes? Nezinu, neesmu varējis būt tādā situācijā. Tādi, lūk, jautājumi pavīd, domājot par aceņu nozīmi cilvēka mūžā.

Apmēram priekš gadusimta ceturkšņa sāka izplatīties acenes melnā raga ietvarā, kādas daudzkārt redzamas joprojām. Par melno ietvaru domājot, jāatceras acenes melniem stikliem. Šad tad drūzmainā ielā steidzīgiem gājējiem pretī taustās cilvēks — reizēm cita vests, reizēm viens pats — kuŗa izdzisušās acis vai nelaimes apzīmētos acu dobumus sedz melno aceņu stikli. Šie stikli ir kā sāpīgi drūms memento uzsauciens visiem redzīgajiem gājējiem. Atmiņā kā no miglas paceļas paveca, gaŗa, tieva, ļoti bāla sieva, kas sēdēja mazā avīžu kioskā vai citā līdzīgā būdelē Rīgas centrā. Viņa gan nebija akla, tikai nesa acenes melniem stikliem, kas vēl vairāk izcēla šīs sievietes, jāteic, absolūto drūmumu. Viņas sejā nemanīja visniecīgāko prieka gaišumu, ne vājāko smaida atblāzmu, ne sīkāko laipnības izpausmi. Ar savām melnajām acenēm viņa likās, ja ne gluži kā Nāve, tad vismaz kā Bēda. —

Tumši stikli arī acenēm, kuras jāuzliek tiem, kas grib apstaroties kalnu saulē. Bet mazajiem bērniem nav bail no šīm acenēm. Viņi gan raudāja, pašas kalna saules baidīdamies, bet melnā brillīte likās kā interesanta savāda rotaļu lieta un nomierināja. Melno brillīti nemaz negribējās noņemt, gribējās nest līdz uz māju.

Bērniem gan jāiepazīstas ne tikai ar kalna saules acenītēm, arī ar parastajām. Esmu vērojis īsredzīgas ģimenes, kur ne vien tēvs, vai māte (reizēm abi) nēsā acenes, bet caur acenēm raugās visi bērni, arī mazākie. Tad liekas, ka arī acenes būtu kaut kas iedzimis, tāpat kā sejas pantu līdzīgums. Jā, arī sievietes daudzas skatās pasaulē caur acenēm, tāpat kā Iekaru Līna manā bērnībā. Daudzām dāmām lielā bēgļu nometnē bija jāstaigā tumši stiklotām saules acenēm apbruņotām, lai sargātu acis no stiprās dienvidu saules karstā vasarā; šīs acenes dažā ziņā aizstāja agrākos laikos tik iecienītos saulessargus. Dažas dāmas seja aiz tumšajiem stikliem šķita pat nepazīstama un bija jādomā par romantisku dzejnieku tik labprāt attēlotām masku ballēm.

Reiz Rīgā drauga Egles dzīvoklī mana istabiņa bija blakus citai, ko īrēja kāda jaunkundze. Kādā dienā atskanēja ārdurvju zvans. Es skrēju ielaist, bet jaunkundze no blakus istabas bija ātrāk izskrējusi pa savām durvīm. Bet vai šī svešā dāma jel maz bija mana kaimiņiene? Tomēr. Tas svešums bija acenēs, kuŗas viņa lietoja tikai zeķu lāpīšanas darbā un steigdamās nebija noņēmusi. Ar dāmām vispār jau nu ir tā, ka arī ar acenēm viņas daiļas un bieži vien pat interesantākas nekā bez tām. Antons Austriņš, kam pašam acenes bija tik nepieciešamas, kādā jauno dienu dzejoļu ciklā apdziedāja ne vien Hertas spogulīti, bet arī Minnas brilles. (Kādā tā paša laika stāstā šī stāsta varonis gan viegli ironizē par brillēm bruņotu dāmu: mana briļļainā Tamāra, he, he!)

Blakus istabā brēc zīdainis, it kā teni skolniecīti. Tiešām jauka sejiņa, jaukas zilas acis, kas raudzījās kā gaidīdamas, kā jautādamas. Bet tad ārsts lika šīm acīm paslēpties aiz acenēm. Meiča bija skaista joprojām, bet sejas izteiksme likās tāda svešādi gudra — ne kā skolniecei, bet kā jaunai skolotājai. Tagad viņa acenes noņēmusi un ir it kā pēc prombūtnes atkal būtu atbraukusi skaista paziņa.

(Turpmāk beigas)

Chronika

Andrēja Egliša kantāte Dievs, Tava zeme deg, kas jau tulkota zviedru, angļu un vācu valodā, pēc dāņu laikraksta „Kirkens Front" ierosmes, pārtulkota arī dāņu valodā. Tās iespiedums speciālā izdevumā ar N. Strunkes ilustrācijām parādīsies uz Ziemsvētkiem.

Priekšzīmīga nometne

SAPNIS

Blakus istabā brēc zīdainis it kā tam ādu rautu nost. Otrā pusē izskaidrojas precēts pāris. „A, kur tu vakar biji, ko?" — „Es neko, pastaigājos." — „Aha, un tā, kas tev pie sāniem bija, ā, ā, ā?" — „Ej, ko tu nu, kas tur ņu — kaimiņieni satiku, zini, tāpat . . ." — „Aha, nejauši . . ." Bliukš, briukš! Gāzās spaiņi un pannas, šķīda trauki. Koridorā ņēmās sievas: „Ače, tu savu vešu nekar manā pogūzī, tā jau te visāda lupte nāk no jūsu rūmes." — „Ko, tu manu vešu? Mātīte atradusies, ko? Mana veša šmucīga, ko?" Istabā vienā kaktā grauj desmit vīru stiprumā radio, otrā kaktā vīri raujas nosvīduši kāršu spēlē.

Kā tu tādā klusumā aizmigsi? Žāvas gan nāca, bet es uzlēcu stāvus: šodien taču nedēļas devas dod! Jāpasteidzas, kamēr neapzinīgie elementi neaizsteidzas priekšā un nesastājas rindās. Paķeru ķocīti un metos ārā.

Tavu brīnumu! Vēl šorīt pie durvīm stāvēja mēslu kaudze, bet nu tā bija prom. Ne smakas, ne putekliša! Un, skat! Staigā mūsu dīpīši tādi uzcirtušies, visiem tīras apkaklītes, kakla saites, pat zābaki spīd. „Ei, kas tad šodien par svētkiem?" — iebakstu kādam sānos. „Un tu vēl nezini?" tas brīnās. „Ar šodienu mūsu nometne izsludināta par priekšzīmīgāko nometni visā Vācijā." Man sanāca dusmas: meklē nu atkal citu nometni, tad jau te palikšana, kā redzams, nav. Nospļāvos un gāju tālāk.

Kā jau domāju, arī produktu noliktavā pārmaiņas. Tīrs, noberzts, nospodrināts, arī rindu nav. Dalītāji baltos ķiteļos. „Kā nu šodien ar devām?" pazemīgi ievaicājos. „Abet, lūdzu, ko tik vēlaties!" laipni atsaka dalītājs. „Lūdzu sviestiņu — 2 kg? Gaļiņu? Delikateses? Šodien mums ir arī lasis. Ievārījumu? Esiet tik laipni! Vai šeit saņemsiet, jeb varbūt nosūtīt jums mājās?" — „Jā, lūdzu," nostostījos pagalam apstulbis.

Pagalmā, skatos, izkārtne. Kino izrādes un priekšlasījumi. Tālāk redzu durvis ar uzrakstu: Apģērbu noliktava. Ahā, tad arī man jāliekas iekšā. Tas bija kā sapnis. Gandrīz apraudājos, un kad nācu ārā, man mugurā bija viss jauns.

Pagalmā pa tīriem celiņiem staigā roku rokā sievas un vīri, meitas iet blakus kautri actiņas nolaidušas, un tik mīļi nosarkst,kad kāds pieklājīgs jauneklis paskatās. Bērni visi nomazgātām mutēm un neklaigā un nespiedz, bet rātni spēlējas. Dažas dāmas stāv un sarunājas: „Mīļā, cik tu šodien jauka izskaties. Kā roze!" — „Un tu, mīļā, kā kumpekte. Uz reizi var iemīlēties!" — „Bet paskaties, cik mana kaimiņiene smuka, un cik gaumīgi uzģērbusies!"

Nē, ziniet, man palika par garlaicīgu. Kad nav dzīves, lai nav, iešu gulēt. Bet uz reizi pretī galants kungs ar lielu koferi. Aha, tomēr spekulants, laikam iebraucējs, nopriecājos. Kungs paklanījās un sāka izkravāt manā priekšā kārbas un kastītes. „Lūdzu, kungs, ko vēlaties: zāģa skaidu desu, dzeltenās briesmas, marinētās kalorijas, ceptus gliemežus. . ." — „Putna pienu . . ." es dusmīgi norūcu. — „Lūdzu, kungs, pirmās šķiras!" — „Nevajaga!" paliku pavisam pikts. — „Dodu par brīvu, bez procentiem, bez vekseļa, tikai ņemiet," un spekulants nokrita manā priekšā ceļos.

Tas bija par daudz maniem vājiem nerviem un es atmodos.

Lībeķietis

Sākums

VĒSTULE NO LAUKSTRĀDNIEKU MĪTNES ANGLIJĀ

Pašā pirmajā dienā visi trīs jaunie baltieši vienā balsī protestē:

„Tā nav pareizi. Es gribu strādāt kopā ar citiem latviešiem," saka Kļaviņš. Apmēram to pašu teic arī lietuvietis Vaičūns un igaunis Ratseps — katrs vēlas būt pie savējiem.

Derēmas grafistes lauksaimniecības darba virsnieka palīgs — sārts, tukls, jauns un garš anglis ar blondām ūsām — kā nu mācēdams, viņus mēģina nomierināt. Galvenais cilvēku sadales vadmotīvs esot prasme un pieredze. Lauku darbu labākie pratēji jāliek kopā ar tādiem, kam tajos nav nekādu zināšanu. Lūk, Kļaviņš esot ilgus gadus strādājis sava tēva lauku mājās, bet Vaičūns — pilsētnieks.

Vīri klausās skābām sejām, nesaka vairs nekā un aiziet katrs uz savu pusi. Bet kas notiek pēc dažām dienām? Visi trīs — Ratseps, Kļaviņš un Vaičūns — nāk no darba, smiedamies un triekdami tikai par viņiem vien zināmām un saprotamām lietām. Lai gan saprašanās dažādo mēļu dēļ pagrūta, tomēr viņiem tagad daudz kas kopējs ko runāt un spriest. Svešie neierastie apstākļi, vienāds liktenis un — galvenais — darbs, cieši satuvinājis šos jaunekļus. Tas noticis tik ātri, ka viņiem pašiem jābrīnās!

Līdzīgu piemēru netrūkst. Pēc kādas darba grupas likvidēšanas latvieši lūdz, lai, nākamo grupu sastādot, neaizmirstot arī to un to igauni, šo „jautro zēnu". Un tā tālāk.

Lūk, šis un vēl daudz kas cits bijušais un gaidāmais ir stingra garantija baltiešiem sadarbībai un kopdzīves formai.

Bet kādas ir pirmās saskarsmes Anglijas laukos ar šejieniešiem, farmeriem, darba devējiem? Kad smagā armijas mašīna pie Vokera farmas izsēdina jaunos laukstrādniekus, sirmais un pastīvais saimnieks neizrāda sevišķu prieku. Anglis, kā jau anglis, katru pārmaiņu uztver ar aizdomām. Viņš kasa pakausi un rūc: „Kāpēc man ņem nost vācu gūstekņus? Viņi tik ilgi pie manis jau strādājuši. Būs jau tepat četri gadi! Bija ļoti labi strādnieki. Un angliski arī jau runāja."

Aizdomas neizklīdināja arī aizrādījums, ka jaunatnācēji ir no Baltijas valstīm.

„Lietuva, Latvija? Kur tad tādas ir? Bet kāpēc man nesūta ļaudis, kas prot angliski runāt? Un vispār . . ."

Taču tās ir tikai izrunas. Darba rokas Vokeram vajadzīgas, jo citādi viņš nekā nespēj savilkt galus kopā. Un kad trīs jaunekļi sākuši strādāt, farmeris redz, ka tā lieta nemaz nav slikta. Puiši ir dūšīgi un krietni darba darītāji. Un ar katru dienu kļūst labāk. Jaunieši, kā mēdz teikt — viens divi, piesavinās svešos darba paņēmienus, ātri iepazīstas ar mašīnām un rīkiem.

Ir, protams, farmeri, kas labāk informēti par angļu valdības darbaspēka politiku. Viņi zina arī, ka vācu gūstekņiem galu galā jāatgriežas mājās, ka šādā ceļā radušos darba roku trūkumu aizstās DP no Vācijas un ka pēdējiem tiesiskais stāvoklis tomēr citāds nekā pirmajiem . . . Gadās pa retam pat tādi lauksaimnieki, kas kaut ko dzirdējuši jeb kaut kur lasījuši par pēdējo gadu notikumiem Ziemeļaustrumeiropā. (Turpretī pašam grafistes darba virsnieka palīgam — jau pieminētajam sārtajam, jaunajam cilvēkam — nav un nav gluži skaidrs, kāpēc mēs īsti neatgriežamies!).

Cilvēki mēdz būt ļoti dažādi, kā tas visiem zināms. Tādi ir arī angļu farmeri. Un tāpēc dažādas mēdz arī būt laukstrādnieku atsauksmes par viņiem.

„Man nodrošināta mūža maize!"

„Bet es no savējā gan gribētu tikt pēc iespējas ātrāk vaļā."

„Manējais nevar un nevar saprast, ka mēs neesam nekādi gūstekņi."

„Mūsu vecais saka, ka latvieši esot labākie strādnieki pasaulē."

Bet visā visumā sākums apmierina.

„Es biju sagaidījis daudz vairāk trokšņa un klizmu," nosaka garais darba resora ierēdnis.

Bet visi trīs draugi cītīgi strādā pie Vokera un kopīgi rēķina, kad varēs tikt pie kārtīga uzvalka. Un arī šeit viņi vienis prātis: vispirms jātiek vaļā no DP ārienes. To katrs izdomājis savā atsevišķā un skaļi izteikuši savā kopējā valodā.

V. Sk.

Mēs izklīstam un atkal satiekamies

Vēstule Latvijai no Londonas

Kopš Anglijā sākuši ierasties latvieši no Vācijas, latviešu draudze Londonā augusi plašumā. Tagad jau par jauku ieradumu kļuvuši draudzes dāmu komitejas rīkotie tējas vakari, kas notiek reizi mēnesī. Šajos vakaros nereti satiekas draugs ar draugu, kas vairs pat necerēja satikties. Ir prieks par katru jaunu tautieti, kad mēs jau sākam izklīst plašā pasaulē.

29. septembrī rīkotajā vakarā ar priekšnesumiem piedalījās dziedātāja M. Daškēvice, pianiste L. Irbīte, Lielausis un flautiste Lielause. Pēc dzīves svešos ļaudīs šie sarīkojumi ir ne vien atpūta, beet arī apliecina, kas mēs gribam palikt. Šī vakara viešņa bija mūsu tautiete V. Karnegija kundze, kas savu atvaļinājumu pavada Anglijā. Viņa pastāstīja arī par tautiešu dzīvi Vācijā, lai arī tā nav vēl mums sveša, jo še neesam vēl pārāk ilgi.

„Pirms gada, kad braucu pie sava vīra uz Vāciju, nevarēju iedomāties, ka tādos apstākļos var dzīvot cilvēki," teica viešņa. „Šodien es pazīstu šo dzīvi sīkumos, un lūdzu darīt visiem ko kopēji, lai sniegtu Vācijā esošiem tautiešiem reālu palīdzību. Palīdzību gaida ģimenes, vecie un invalidi. Vēstules, ko saņēmu, liecina, ka daudziem apstākļi un dzīve ir neciešama, kāpēc vajadzīga ātra palīdzība, lai šo ziemu mūsu tautieši spētu pārlaist vēl Vācijā."

Māc. R. Šlokenbergs pateicās viešņai, kuras pūles nav svešas daudziem tautiešiem angļu joslas ziemeļu nometnēs, un ar sveicieniem lūdza viešņai nodot Vācijā palikušajiem ziņu, ka lai tie, kas brauc šurp, nebaidās no grūtībām, no tulznainām rokām, jo liela laime mūs negaida nevienā svešā zemē, bet mēs esam sīksti un izturēsim. Šeit esam vajadzīgi smagam darbam, kas esam bijuši reiz, tas pagaidām jāaizmirst.

Šķiroties no sarīkojuma, gribējās šejienes dāmu komitejai novēlēt nepagurt.

A. Z.

Pašu ļaudis

LATVIEŠU VAIBSTI MINCHENES INTERNACIONĀLAJĀ SEJĀ

Jūs zināt, ka Minchenē daudz citu tautību vidū dzīvo arī latvieši. 8. līnijas tramvajs no stacijas aizved līdz Parsifāla laukumam. Tur stāv gara rinda DP un gaida autobusu uz Freimanes nometni. Tur dzīvo ap 700 latviešu. Kādā citā nometnē — Grīnvaldē — 150, bet visā pilsētā, kopā ar privāti dzīvojošiem, būs pāri par tūkstoti.

Jūs labprāt būtu braucis ciemos uz Freimani, no turienes uz Grīnvaldi un BALK mītni Rūdolfa ielā 49, bet ne katru reizi var darīt to, kas patīk. Sevišķi šoreiz nē, jo jūs kopš dažām dienām esat lielā neziņā par savu veselību. Jūsu ceļa mērķis šoreiz ir Švābingas slimnīca. Tā no Parsifāla laukuma nav tālu — tikai 5 minūšu gājuma. Pulkstenis ir pus deviņi, kad jūs stāvat slimnīcas priekštelpā. Tā kā jums nav nekādas pavadzīmes, sanitārā policija iekšā jūs nelaiž. Kad pulkstenis ir deviņi, jūs tomēr bez pavadzīmes ielaiž. Bet — telpa, kur jūs tagad atrodaties, lai gan daudz lielāka par iepriekšējo, arī ir tikai priekštelpa. Pa labi uzraksts „Admission", pa kreisi „Information". Jūs nostājaties rindā pie „Information".

Visiem rokā pavadzīmes, tikai jums nekā nav. Biroja darbiniece runā vācu un krievu valodu. Kad esat ticis klāt, tikko dzirdējusi Dr. Dargēvica vārdu, darbiniece jautā latviešu valodā: „Vai jūs latvietis?" Un neprasa neko citu kā tikai indeksa karti; pie tam vēl piebilst: „Dr. Dargēvics gan šodien ir rīta apskatē, bet viņš jūs pieņems." Un viņa uzraksta zīmi.

Cik patīkami — latviete! jūs nodomājat un ejat uz norādīto chirurģisko nodaļu, kur Dr. Dargēvics ir nodaļas vadītājs. No sava kabineta viņš jūs ved uz kādu citu telpu, pa ceļam iegriežoties gan vienā, gan otrā viņam pakļautas nodaļas istabā, un jūs dzirdat, ka viņš ar ārstiem un māsām tur sarunājas latviski. Beidzot vēl, kad viņš jūs ieved vienā istabā, kur jums jāizģērbjas — ierodas ārsts Dr. Kalniņš. Jūs nu jūtaties gandrīz tāpat kā Rīgā Sarkanā Krusta slimnīcā. Nu jūs esat drošs, bet tad jūs dzirdat Dr. Dargēvica balsi: „Saindēšanās. Nu jau gan viss garām. Es iedošu jums vēstuli Zembergam Ainmillera ielā Sarkanā Krustā. Jūs dabūsit tur zāles."

Kāds Minchenes latvietis, kuru jūs satiekat Parsifala laukumā, pasaka vēl, ka Švābingas slimnīcā strādā arī Dr. Avotiņš. Un nu jūs varat patīkami atcerēties, cik labi ir, ka viņi tur strādā un ka jūs varējāt savas nedienas nokārtot ar pašu cilvēkiem.

K

Ļeščevska un Vestenes baleta vakars

Augsburgā uzstājās no angļu joslas iebraukušais bij. Nac. operas dejotāju pāris Tatjana Vestene un Elžens Ļeščevskis, kas savu baleta vakara programmu sniegusi tautiešiem arī citās amerikāņu joslas latviešu nometnēs. Programma ļoti kupla — 12 numuru, visi paša Ļeščevska iestudējumi. Viņa atjauta dažādos baleta mākslas žanros palikusi labā atmiņā ilgajos Nac. operas baletmeistara gados. Arī apceramā vakara sniegumi aptver lielu noskaņas un rakstura dažādību, sākot ar „Lirisko svītu" romantiskā garā, klasiskām miniatūrām un beidzot ar groteski komiskām ainiņām, apmierinot visdažādākās gaumes un, jāteic, vietām tuvojoties drusku slidenai plāksnei, kur no banālitātes šķir varbūt tikai mata platums (Čigānu rapsodija, Veclaicīgs romāns). „Liriskajā svītā" izceļams vidus epizods „Zeltītās lapas", kura mūziku komponists Jānis Kalniņš veidojis pēc sava baleta „Rudens" motīviem. Tatjāna Vestene tur prot radīt noskaņu kā ar ķermeni, tā ar mīmiku, ir arī techniskā ziņā viena no mūsu spēcīgākajām dejotājām, apliecinot programmas gaitā, ka ir sava talanta briedumā, liekot sevi apbrīnot tādos dzirkstīgos meistardarbiņos kā „Graciosa" un „Tarantella". No divdejām iepriecināja Štrausa „Valsis". Ļeščevska spējas komiski groteskā žanrā gluži vienreizīgā spožumā uzzība „Futbolistā", kam arī Jāņa Kalniņa speciāli komponēta mūzika, ar to humoru un atjautu, kādā viņam starp latviešu komponistiem nav konkurentu. Nopietni iecerētā „Spāņu svītā" it kā pietrūcis īsta kāpinājuma un centrējuma, tā sakot, galvenās puantes choreografiskā veidojumā. Tiesa gan, Ļeščevska pat mazāk veiksmīgos choreografiskos sacerējumos nav vienmuļības, neveiklu, tukšu vietu.

Pie klavierēm savu uzdevumu ar chronometra precizitāti un technisku tīrību veica agr. Nac. operas repetitore — pianiste E. Lindikova-Peine, deju starpbrīžos sniedzot arī pa solo numuram (nepateicīgs uzdevums starp priekškariem un uz slikta pianīna.)

Daudz aplausu, atkārtojumu un ziedu.

Kn. Lesiņš

Angļu un vācu iestāžu nesaskaņas angļu joslā

ANGLIJA SĀK VAIRĀK IZMANTOT SAVAS OKUPĀCIJAS TIESĪBAS

Angļu joslā pieaugot domstarpības un berzēšanās okupācijas iestāžu un vēlēto vācu pārvaldes iestāžu starpā, ziņo „Daily Mail". Galvenās domstarpības pastāvot saimnieciskās politikas laukā.

Pēdējais šāds uzskatu pretešķību piemērs bijusi Holmaga fabrikas demontāža Ķīlē, kurai, pēc desmit gadu nepārtraukta darba bruņošanās rūpniecībā, tagad bija paredzēts atļaut ražot dīzeļmotorus, traktorus un transporta ierīces. Pēc vienošanās par atļaujamo vācu rūpniecības līmeni sekoja lēmums par šīs fabrikas demontāžu reparācijās. Fabrikas strādnieki atteicās demontāžas pavēlei paklausīt. Pēc tam angļu iestādes pavēlēja fabriku okupēt angļu armijai un policijai, nesazinoties ar vietējām vācu iestādēm. Strādniekiem liegta ieeja fabrikā un tie pēc tam atlaisti. Šlezvigas-Holšteinas vācu iestādes lūgušas pagaidām apturēt rīkojumu par fabrikas demontāžu līdz lietas galīgai izlemšanai.

Otrs nesaskaņu iemesls bijusi angļu joslas zemes reforma. Reformas projektu pirms dažiem mēnešiem iesniedza atsauksmei joslas vācu padomdevējai padomei, kas projektu nokritizēja un iesniedza savus pretpriekšlikumus. Angļu izdotais dekrēts izdots, nerēķinoties ar šiem pretpriekšlikumiem, jo tie neesot bijuši pieņemti vienprātīgi. Angļu iestādes tomēr rīkojušās tikai savu tiesību robežās. Novērotāji spriež, ka Anglija vēloties sākt plašāk izmantot okupācijas valstīm rezervētās tiesības, pie kam iemesls šādai rīcībai esot bažas par Vācijas saimniecisko stāvokli. Bet, raksta „Daily Mail", šāda rīcība nelabvēlīgi atsaucas uz Vācijas demokratizēšanas gaitu. Pēc novērotāju domām, atkārtoti angļu lēmumi, neievērojot vācu iestāžu domas, varētu mazināt vāciešu ticību tam, ka sabiedroto centieni pēc Vācijas demokratizēšanas ir patiešām sirsnīgi un īsti.

DM

Pārvedot mums naudu pa pastu, neaizmirstiet uz pārveduma talona otrā pusē atzīmēt, par ko Jūs maksājat.

Kādus strādniekus vēlas Austrālija

Emigrācijas transitnometnē pie Hanoveras esam jau veselu nedēļu. Sākumā vēl nebija īstas skaidrības, ko ar mums iesāks un kādas prasības mums uzstādīs Austrālijas valdība. Tagad, kad esam jau mazliet iepazinušies un izgājuši cauri vairākām pārbaudēm, vispārējie apstākļi un noteikumi arī mums kļuvuši skaidrāki.

Vispāri, uz Austrāliju pieņem vīriešus vecumā no 18—40 g., kas ir veseli un nav sastāvējuši vācu armijā. Nepieņem arī tādus, kam kreisajā rokā rēta. Tai nelīdz nekādi aizbildinājumi nedz ar furunkuļiem, ne citu, kas būtu pametuši rētu kreisajā rokā. Austrālijas ārsts paskaidroja: „Ja jums arī rēta cēlusies no furunkuļa, tas ir liktenīgi jums, jo Austrālijas valdība mums šajā lietā devusi stingru rīkojumu. Es jūs saprotu, bet nav manos spēkos šo rīkojumu grozīt." Šajā lietā esot pieprasītas tuvākas instrukcijas no Ženēvas. Tātad, ka no Austrālijas netiek pieņemti tādi, kas savā laikā sodīti DP ASC vai no vācu iestādēm, jeb arī atrodas zem kriminālo iestāžu izmeklēšanas.

Galvenajā Austrālijas emigrācijas komisijā ietilpst Austrālijas konsuls, Austrālijas darba ministrijas un policijas pārstāvji un visbeidzot — Austrālijas ārsts, kura rokās pilnīgi nodots iebraucēju liktenis. Ja ārsts kādu ir atzinis par derīgu, tas ir drošs, ka citu šķēršļu, ko nevarētu pārvarēt, vairāk gan nebūs. Mierīgu sirdi tad var gaidīt tālāko transportu uz Dipcholcu, no kurienes sāksies pēdējais ceļa posms pāri okeaniem.

Austrālijas valdības pārstāvji paskaidroja, ka tagad, pirmajam transportam, pieņems labākos strādniekus, tiem jābūt politiski nevainojamiem, veseliem un ne mazākiem par 162 cm. Šī izlase esot galvenām kārtām domāta tāpēc, lai pirmie, kas iebrauks Austrālijā, ar savu darbu un stāju pierādītu, ka viņi ir godīgi un uzticami, spējīgi savā darbā un pilnīgi attaisnotu uz tiem liktās cerības, un lai reizē ar to pavērtu plašākus vārtus tiem Austrālijas braucējiem, kas vēl gaida savu kārtu nometnēs Vācijā. Izlase zināmā mērā notiekot arī tāpēc, ka Austrālijā, tāpat kā dažās citās zemēs, vairākas partijas ir pret DP ielaišanu, un tādēļ arī jāraugoties, lai ieceļotāji nekļūtu par labi izmantojamu materiālu propagandai tām partijām, kas nevēlas DP iebraukšanu Austrālijā. Pirmajam transportam neņem arī mācītājus, jo pirmais domāts tikai strādniekiem — 750 personām. Nākamā transportā janvārī ņemšot arī dažādus speciālistus.

Komisija interesējas, ar ko katrs nodarbojies dzimtenē, Vācijā, kāpēc atstājis Latviju. Tālāk izjautā, ko vēlas strādāt Austrālijā utt. Visvairāk meklē strādniekus dzelzceļu būvēm, būvniecībai, rūpniecībai, tekstilfabrikām, mežu darbiem un tikai vispēdīgi lauksaimniecībai. Komisijas jautājumi ir samērā atjautīgi un viens otrs uztraukumā sapinas pats savos vārdos.

Vispāri, vērojot šejienes darbu, redzams, ka Hanoveras IRO un pa daļai Austrālijas komisijai ir vienpusīga informācija par mums. Būtu nepieciešami mūsu augstākajai pārstāvībai šajā lietā tuvāk painteresēties, lai šīs informācijas robus novērstu.

Darba gaita nometnē rit samērā lēni. Dienā izjautā līdz 40 personu. Pašreiz nometnē atrodas ap 400 personu. Lielākais vairums lietuvieši. Uzturs neapmierinošs, prāti satraukti, jo ļoti daudziem paredzams atceļš uz savām pamatnometnēm. Tieši šādos brīžos sāpīgi izjūtam, ka arvien tiekam nobīdīti pie malas. Kad beigsies šāds stāvoklis?

A. Klimans

Nometņu laikrakstu balsis

Rotātori un rotātoriņi griežas. Šajās dienās vairākiem nometņu laikrakstiem iznāca 100. numurs, kaut daudzi piedzīvojuši jau arī ilgāku mūžu. Nesen otrajā simtā iegāja abi Lībekas biļeteni — „Ziņas" un „Latviešu informācijas biļetens". Arī „Valkas Ziņām" simtnieks tikko aiz muguras.

Septembra pašās pēdējās dienās ar vienu un divām nullēm iznāca „Baltiešu Ziņas Austrijā", kas agrāk saucās „Latviešu Balss Austrijā". Galvenais redaktors Ev. Freivalds 100. numurā raksta: „Sākumā mūsu laikraksta lasītāji bija tikai Glazenbachas nometnē, vēlāk nelielā avīzīte kļuva par visas Austrijas latviešu saimes laikrakstu un tagad tā ir pazīstama, neskatoties uz savu nožēlojamo ietērpu, arī ārpus Austrijas robežām."

Tā tas tiešām arī ir.

„Simts rādījis, ka klejojam Pa drūmo DP ceļu. Lai nu ap simtu dejojam, Kā izraēls ap teļu", saka Karātavu dejā Jānis Jaunsudrabiņš „Grēvenes Ziņu" 100. numurā un pēdējā no savām četrām četrrindām piebilst: „Ap veco simtu dejojot, Jau sākam jaunu simtu. — Lai raugām zemi sadejot, Kur mūsu bēdas rimtu." „Grēvenes Ziņas" ik numurā dibināti lepni drīkst paveștīt: „Literāro daļu vada Jānis Jaunsudrabiņš."

*

No „Informācijas Biļetena" Dānijā uzzinām, ka pērn atklājies jauns kokgriezējas talants. L. Rudzīte pārsteigusi ārzemniekus un pašu ļaudis ar mākslinieciski darinātām cigarešu iemutēm. Uz mazajiem priekšmetiem skaisti izstrādātas gan tautu meitas un dejotājas, gan arī raganas, kas sikspārņu un tumsoņu vidū jāj uz slotas. Tagad tautieši velti gaidot jaukos darbiņus: „L. Rudzīte strādā 9—13 st. dienā mājkalpotājas darbā. Nav vairs brīva brītiņa. Bēgļu gaitās sabojāta arī veselība".

„Informācijas Biļetens" aicina Dānijas latviešus kokgriezējai sagādāt vieglāku darbu, lai viņa varētu atgriezties savu iemīļoto tēlu pasaulē.

*

„Mūsu vidū ir cilvēki, kas atsakās maksāt pašaplikšanās nodevas komitejai, aprūpes komisijai ārpus nometnes dzīvojošo un izskrīnēto tautiešu aprūpei un pat nelielo nodevu centrālo iestāžu uzturēšanai," žēlojas Memingenas latviešu nometnes „Informācijas Biļetens".

Kūtrākie maksātāji esot tieši tie, kam algas vislielākās un pelnot visvairāk.

Viņi nemīl sīkumus . . .

*

Fišbachas „Vēstis" pamāca namamātes: „Citronu pulveris tūlīt pēc saņemšanas jāiebeŗ trauciņā ar cieši noslēdzamu vāku. Tā pulveri iespējams saglabāt ziemas mēnešiem". Un tālāk: „Īsto tēju un kafiju saglabāsim nebaltām dienām."

Ja viss paliks ziemai un nebaltām dienām, ko tad ēdīsim pašreizējās „baltajās" dienās? Otrkārt: kāpēc gan visās nometnēs nedod citronu pulveri?

*

„Vasara tikpat kā aizvadīta — laimīgi bez neviena nopietnāka ugunsgrēka gadījuma. Ugunsdzēsēji ir lepni. Viņi bijuši modri un savu amatu veikuši ar vajadzīgo pienākuma apziņu. Taču arī ziemā šī nodarbība nedrīkstētu zust, un tu, viegli pasmaidīdams, gribi ticēt, ka dāmu komitejas solījums pagatavot ugunsdzēsējiem viņu aroda lentas šo modrību vēl pavairos," saka „Valkas Ziņas".

Laimīgie, bet tomēr arī nelaimīgie Valkas nometnes ugunsdzēsēji!

*

„Cilvēka garastāvoklis pasliktinās proporcionāli ar kaloriju samazināšanos," raksta „Vircburgas Latviešu Vēstis".

Kaut mēs drīz nekļūtu galīgi neciešami!

Six

SAIMNIECĪBAS PULSS

Dāņi par savu sviestu, bēkonu un olām Anglijas tirgū pieprasa 40 proc. cenu paaugstinājumu. — ASV tērauda produkcija š. g. pirmajos 7 mēnešos sasniedza 49 milj. t., pret 34 milj. t gadu iepriekš. — Argentīna piedāvā Rietumeiropai kviešus par 5,90 dol. bušelī (27,2 kg), bet ASV kviešu cena ir tikai 2,07 dl. — Holande paredz samazināt maizes un piena devas. — ASV zelta rezerves turpina pieaugt un drīzumā sasniegs 22 miljardus dol. resp. maksimumu kopš 1944. g. — Somija saņems ASV kreditu 10 milj. dol. apmērā materiālu iepirkšanai no bij. armijas krājumiem. — Argentīna atjauno pārtraukto gaļas konservu eksportu Lielbritanijai. — Francijas tautas ienākums, kas 1938. g. bija 348 miljardi fr., sarucis par 16 proc. — Vācu zvejnieki augustā nozvejojuši 42.440 t siļķu resp. divreiz vairāk kā jūlijā. Augstus lomus sagaida arī septembrī un oktobrī. — Pārsniedzot 9,2 miljardu dol., Kanādas tautas ienākums tagad ir 2,3 reizes lielāks nekā pirms kaŗa. — Francija interesējas par kviešu importu no Padomju Savienības. — Rietumvācijas dzelzs un tērauda produkcija pieaug caurmērā par 10 proc. mēnesī. — No pasaules tankkuģu koptonnāžas, kas patlaban ir 24,2 milj. brt, Lielbritanijai pieder 28 proc., ASV 26 proc. un Norvēģijai 18 proc. — Reparāciju segšanai krievi no Vācijas izvedīs arī 255.000 augļu kokus un ogulājus. — Sāras apgabala ogļraktuves ražo 88 proc. no pirmskaŗa produkcijas.

Francijas namamātēm dreb sirds - cenas ceļas ar katru dienu

Par saimnieciskām krizēm pa laikam visvairāk runā vīri, bet visvairāk tās izjūt sievas. Tas notiek arī Francijā, kas piepeši atkal kļuvusi pasaules politiķu degpunkts nevis savas varenības, bet gan savas nevarības dēļ. Bido bijis pie Trumena un visas pasaules laikraksti spriež, cik drīz amerikāņi palīdzēs jaunā dolaru trūkumā nonākušajai Francijai. Tās ir vīru runas.

Francijas sievietēm puslīdz vienalga, ko domā Trumens un vai Maršals nav norūpējies par to, ka Staļins un Molotovs varētu izspēlēt amerikāņiem un pārējai rietumu pasaulei nepatīkamo joku — aizsteigties priekšā un piepeši nostādīt Eiropu notikuša fakta priekšā — Padomju Savienība palīdz Francijai un Italijai. Staļins to varētu izdarīt, jo viņam nav jāsasauc kongresa ārkārtēja sesija, un jādomā, ka ja viņš aicinās savu tautu ierobežot pārtikas patēriņu, tad tā to arī ierobežos.

Bet Francijas sievietēm nav vienalga, ka pārtikas cenas joprojām ceļas. Kāda franču namamāte nesen „Newsweek" korespondentam sacījusi — „Man sirds dreb, kad rītos dodos iepirkties. Es zinu, ka cenas atkal būs augstākas nekā vakardien."

Septembrī krize kļuva asāka nekā jebkad. Bet jau pirms tam cenas cēlās neticami strauji. Augustā vien pārtikas cenas Francijā cēlās par caurmērā 23 procentiem. Septembrī tās auga vēl straujāk un mēneša beigās kāds franču žurnālists izrēķināja, ka par 22.000 frankiem, ar kuŗiem franču rantjē 1937. gadā varēja nopirkt četrvietīgu „Citroen" auto, viņš tagad tikko var nopirkt rakstāmmašīnu. Par 55 frankiem viņš pirms desmit gadiem pirka vilnas segu, tagad tikai kabatas ķemmīti. Cilvēks, kuŗa rīcībā bija 60.000 franku, pirms kaŗa varēja nopirkt divpadsmit istabu vasarnīcu, tagad viņš labākā gadījumā par šo naudu varētu nopirkt Luija 16. stila kumodi. Par gaļu tagad jau oficiāli jāmaksā tas pats, ko vēl priekš dažiem mēnešiem maksāja melnā tirgū.

Pie tam Francija ir viena no tām zemēm, kur tauta pa vecam paradumam gan ļoti interesējas par pašu māju saimniecību un politiku, bet par to, kas notiek citur, neko daudz negrib zināt. Kad Francijas valdība šai rudenī paziņoja, ka no 250 miljoniem dolaru, ko Francijai aizdevusi Pasaules banka, palikuši vairs tikai 30 miljoni, ka Anglijas lēmums vairs nemainīt mārciņas pret dolariem pārsteidzis Francijas banku ar 52 miljoniem mārciņu, kas bija uzkrātas mainīšanai pret dolariem amerikāņu preču pirkšanai, ka kviešu raža šogad bijusi katastrofāli maza — 3.750.000 tonnu pret 8.150.000 tonnām 1939. gadā, ka piedevām vēl šoziem būs atkal strāvas ierobežojumi, tāpat kā pirmajā ziemā pēc kaŗa, tad franči, kas saņem tikai 200 gramu maizes dienā, sāka iziet ielās ar plakātiem un prasīt Ramadjē valdības atkāpšanos.

Jādomā, ka mesjē Toress un citi viņa biedri komūnistiskā partijā paklusām berzēja rokas. Mazais cilvēks arī tad vēl par lielās starptautiskās politikas problēmām daudz galvu nelauzīja. Var būt arī, ka viņš tad **vairs** negribēja par starptautisko politiku domāt, jo liekas, ka viena no skarbākām patiesībām, kas pēdējos mēnešos izteikta, ir Maršala replika: „Ar izsalkušo acīm raugoties, par politiku nevar runāt."

Francijā septembrī viesojās amerikāņu lauksaimnieku delegācija, lai tieši pārliecinātos par šīs zemes iespējām un postu. Viens no delegācijas locekļiem L. C. Petersons no Jovas štata iestājies rindā pie pārtikas veikala Parīzē. Viņa priekšā bija madame Zara Cigelmane, kas pirka pupas un tomātus. Bet pupas bija saglumējušas un tomāti iepuvuši. Viņa gribēja pirkt gaļu, jo teica, ka bērni veselu nedēļu nav gaļu redzējuši, bet viņai pietrūka naudas. Tad amerikānis sācis ar viņu runāties. Tikko viņš pateica, ka ir amerikānis, ap viņiem sapulcējās vairāki simti ļaužu, jo Parīzes priekšpilsētās amerikāņi tomēr arī tagad ir reta parādība.

Vispirms Petersons ar pārsteigumu konstatēja, ka gandrīz neviens no visiem frančiem ap viņu likās nebija dzirdējis, kas ir Maršala plāns. Kad Petersons un viņa tulks mēģinājuši to izskaidrot, uz ziepju kastes uzlēcis kāds komūnistu aģitātors un savukārt izskaidrojis pūlim, ka tas ir imperiālistisks amerikāņu manevrs, lai atjaunotu Vāciju. Daži amerikāņu piekritēji teikuši pretrunas. Kāds satraukts dienvidamerikānis, kas gadījies pulkā, saucis apvainojumus Savienotām Valstīm, runādams sliktā franču valodā. Beidzot Petersons nolēmis atkāpties. Komūnists turpinājis runāt, dienvidamerikānis kūdīt, un vajadzējis iejaukties policijai.

Palīdzību Francijai, protams, neizšķiŗ un neizšķirs tikai tas, vai franči pietiekami galanti pateiks paldies. Tālredzīgākie amerikāņu politiķi un financisti jau sen atzinuši, ka palīdzība tām Eiropas zemēm, kas vēl nav aiz dzelzs priekškara, ir palīdzība pašas Amerikas nākotnei. Pašās pēdējās dienās, kopš Vašingtonā sākušās sarunas par Maršala plāna reālizēšanu, amerikāņu presē redzams jauns tipisks nosaukums — „zelta aizkars" pret „dzelzs aizkaru". Bet amerikāņi arī sūdzas, ka franči, tāpat kā daudzas citas tautas, kopš kaŗa beigām nevarot atbrīvoties no „bagātā krusttēva psichozes". Viņi uzskatot, ka amerikāņu palīdzība ir pati par sevi saprotama, un ir ļoti pateicīgi, ja citi viņiem kaut ko uzdāviņa. Gandrīz katrs francūzis atceroties, ka Padomju Savienība atsūtījusi Francijai dažas kuģu kravas kviešu un ka no Argentīnas pienāk glīti sainīši, bet tie paši cilvēki sūrojas, ka amerikāņi „atkal vilcinājas mums palīdzēt".

Pēc dažu amerikāņu domām, Francijas posts arī citā ziņā izskaidrojams ar psicholoģisku parādību, kas raksturīga visai pēckaŗa Eiropai — frančiem vairs negribas strādāt. Franči mēģinot vainot gan savu, gan citas valdības, bet ļoti maz esot tādu, kas gribētu skatīties acīs reālitātei, ka vienīgais īstais glābiņš ir pastiprināts darbs. Visvairāk „nav vērts" psicholoģija ietekmējusi strādniekus, kas vīlušies par to, ka atzelšana pēc kaŗa tik gausa, ka nav pietiekami ko ēst, nav darba rīku. Gandrīz neviens franču strādnieks vairs nestrādājot ar tādu apņēmību, kā to darīja pirms kaŗa. Lai gan Francijai trūkst darba spēka, visās malās redzama izšķērdīga darba spēka izvietošana mazsvarīgās vietās. Parīzes spekulantu restorānos, kur viss dabūjams par melnā tirgus cenām, ap vienu galdiņu stāvot pieci sulaiņi. Pie katra kino teātra durvīm garlaikojoties vairāki policisti. Ministrijas esot tik pilnas ierēdņu, ka tie kāpjot viens otram uz kājām, teātŗi pārpildīti, veikalos vairāk pārdevēju nekā pircēju.

Nedēļas laikraksts „Time", par to pašu problēmu rakstīdams, saka, ka angļu sociālistiem vairs nav monopoltiesību uz saimniecisku križu sarīkošanu, arī franču sociālisti pieteikuši, ka Francijas saimniecība drīz sabruks. Tāpat kā angļu strādnieku valdība, arī Francijas sociālisti domā, ka glābiņš ir saimnieciska dzīve, kas iepriekš izplānota no A līdz Z. Piemēra dēļ laikraksts parāda kādā veidā plānošanas komisijas Ramadjē uzdevumā izkalkulē ormaņu pakalpojumu cenas. Šim nolūkam izstrādāta īpaša formula, kas izskatās šādi:

$$\frac{T}{To} = a + b + c\frac{M}{Mo} + d\frac{V}{Vo} + e\frac{N}{No}$$

T nozīmē braukšanas maksu, To jauno braukšanas maksu, bet citi burti nozīmē ormaņa izpeļņu, zirgu cenas, auzu cenas un vēl citas lietas. Parīzes laikraksts „Le Figaro" nesen žēlojās par zārku cenām un teica: „Nomirt tagad ir tikpat grūti, kā dzīvot!" Bet jādomā, ka ormaņi, kam braukšanas maksas būtu jāaprēķina pēc iepriekšējās formulas, gan šim uzskatam nepievienosies. Un jādomā, ka ir vēl citi, kas tam nepiekrīt, jo — tā ir viena no lieciībām tam, ka franču vitālitāte tomēr nav lauzta — dzimušo skaits Francijā pagājušos mēnešos sasniedzis jaunu rekordu. Dzimstība vairojas un mirstība mazinājas, pirmo reiz kopš 11 gadiem franču tauta atkal kļuvusi lielāka dabiskā ceļā. A. Lp.

„Die Kohlen und die Polen"

Anglu joslā pie Bersenbrikas vācu zemnieks Stemls naktī pamodies. Pie viņa durvīm kāds klauvējis un skaļi saucis: „Öffnen! Hier sind die Kohlen!" (Atvērt! Te ir ogles!) Stemls nāves bailēs izlēcis no gultas, pieskrējis pie tālruņa un zvanījis policijai: „Hilfe! Hier sind die Polen!" (Palīgā! Te ir poļi!) Kad policija ieradusies, tā apcietinājusi Stemli un arī vīru, kas bijis aiz durvīm, jo tas bijis spekulants, kas nakts melnumā atvedis lāga Stemlem ogles.

DAŽOS VĀRDOS

ASV militārās pārvaldes šefs Bavārijā ģen. Müllers atgriežas Savienotās Valstīs. Viņa vietā novembra vidū stāsies kādreizējais Mičiganas štata gubernators Vagonens, kas kādu laiku bijis arī ģen. Kleija padomnieks.

UN pārtikas komisijā ASV pārstāvis atklārtoti uzsvēris, ka šoziem Eiropā aiz bada mirsot vairāk cilvēku nekā vislielākos gaisa uzbrukumos kaŗa laikā.

4 svarīgās pilsētās ap Mukdenu nostiprinājušās komūnistu vienības. Tie pārtraukuši visu satiksmi ar šo apgabalu. Stāvoklis Ķīnā kļūst arvien saspīlētāks.

166.586 angļi pagājušajā gadā izļojuši, galvenokārt uz Kanādu un ASV. Izceļošana pēdējos gados pieņēmusies.

Komūnisms pārņemšot Vāciju, ja ASV kongress drīz nemainīs uzskatus par Vācijas saimniecisko stāvokli, izteicies Bavārijas lauksaimniecības ministrs Baumgartners, runādams lielā zemnieku sanāksmē. Bavārijai vajagot vairāk līdzekļu pārtikas ievešanai, jo jau 1948. gadā tās līdzekļi būšot galīgi izsmelti. Maizes pietiekot vairs tikai līdz janvārim un kartupeļu raža šogad sliktāka nekā jebkad. Ministrs aicinājis zemniekus nodot pēdējo pilienu piena un sacījis: „Kamēr mēs te sēdam, nāves eņģelis jau staigā pa Bavārijas pilsētām un liek bērniem masveidīgi mirt!"

Tabakas surrogāta ievešanu, lai taupītu Anglijas dolarus, norādījusi Anglijas saimniecības ministrija pēc tam, kad 92 gadu vecs lietpratējs paziņojis, ka ieteiktais tabakas surrogāts tomēr nav labs.

Nē pateicis un par to gandrīz nolinčots 26 gadu vecais Mario Ličita, kas jau kopā ar līgavu bija nometies ceļos pie altāra Santa Maria Pullano baznīcā Romā. Linčot viņu gribējuši līgavas radinieki, bet iejaukusies policija.

26 DP no Frankfurtes aizbraukuši uz Zviedriju, kur tiem piedāvāta jauna mājvieta.

Viskija pudeļu lieluma dēļ palielinātas „Idaho Star" lapas puses. Tai dienā, kad laikraksts sācis iznākt jaunā, lielākā formātā, apgāds ziņojis: „Idaho Star" direkcija ar prieku ziņo, ka tagad var izpildīt to lasītāju vēlēšanos, kas jau vairākkārt sūdzējušies par mūsu laikraksta neparocīgo formātu viskija pudeļu iesaiņošanai. Tagad to varēs izdarīt ērti."

50.000 cigarešu atrastas, pārbaudot Hamburgas - Minchenes ātrvilcienu „Alpen-Nordsee Express". Apcietinātas vairākas personas, par kuŗām domā, ka tās nozagušas cigaretes no kāda amerikāņu transportvilciena.

330.000 bēgļiem no plūdu piemeklētās Lioningas provinces, Mandžūrijā, nav vairs nekā cita ko ēst, kā tikai zāle, ziņo Ķīnas centrālā valdība. Vairāk kā 2 milj. akru applūdinājusi Liaijo upe.

Pats savu nāvi uzņēmis filmā kāds zviedru filmu operātors Karibu jūrā, zem ūdens filmējot kāda kuģa izcelšanu. Operātoru nonāvēja haizivs, bet šī aina bija uzņemta filmā, ko vēlāk atrada.

„Znamje" pārmet Montgomerijam, ka viņš gribējis ieņemt Berlīni

VAI PADOMJU ARMIJA IR LABĀKĀ PASAULĒ?

Pēc AP ziņām, padomju politiskais un literārais laikraksts „Znamje" deklarējis, ka angļu armija kaŗa pēdējās dienās esot līgusi ar vāciešiem, lai varētu ieņemt Berlīni bez krievu un amerikāņu palīdzības un iegūt uzvaras laurus angļiem. „Čērčils gribēja uzspodrināt angļu armijas slavu ar Berlīnes ieņemšanu," teikts rakstā, kas nosaukts par „Otru fronti" un it kā dibinoties uz kaŗa korespondenta Kraminova piezīmēm dienasgrāmatā. Raksts nolasīts arī Maskavas radiofonā.

Kraminovs rakstījis, ka „lielā slepenībā pret saviem sabiedrotiem angļi gatavojās ieiet Berlīnē. Tiklīdz angļu slepenais dienests bija atklājis, ka vācieši praktiski pametuši rietumu fronti nesargātu, Montgomerijs uz Čērčila rīkojumu izveidojis atsevišķu grupu ar divām tanku, vienu izplētņu lēcēju un vienu mechanizētu divīziju šim uzdevumam. Angļu aprēķini tomēr izjuka, kad tie atdūrās uz stipru pretestību pie Bremenes. Tad viņi uzsāka sarunas ar vācu komandieriem. Šo sarunu rezultātā vācieši ne tikvien izbeidza pretošanos, bet pat uzcēla divus tiltus upes pārlešanai, un vācu garnizoni Elbas austrumu krastā kapitulēja viens pēc otra. Vēlāk no atsevišķiem izteicieniem kļuva skaidrs, ka Montgomerijs runājis ne vien par to spēku kapitulāciju, kas bija viņa sektorā, bet par visas vācu armijas padošanos."

Noslēgumā „Znamje" pārmet angļiem un amerikāņiem, ka viņi neesot bijuši godīgi, nospraužot demarkācijas līniju, kuŗai pēc Jaltas nolīguma esot bijis jāiet gar Lībekas-Elbas kanāli.

Anglijas kaŗa ministrijas pārstāvis uz šo rakstu atbildējis: „Tā ir pilnīga maldīšanās, ka mēs būtu gribējuši kauties Berlīnē."

Neoficiālais amerikāņu laikraksts „Armored Cavalry Journal" pēc AP ziņām konstatējis, ka „Krievija, domājams, varētu ieņemt un okupēt visu Rietumeiropu 48 stundu laikā, ievērojot augsto apmācību un pielāgošanās līmeni, kāds uzturēts padomju armijā kopš kaŗa beigām. Laikraksta redaktors apgalvo, ka krievu armija šodien uzskatāma par vislabāk apmācīto un visvairāk kaŗam sagatavoto kaujas vienību pasaulē. Tai Eiropā esot desmit motorizētu korpusu, par kuŗiem domā, ka tajā katrā ir 50—60.000 vīru. Visas padomju armijas spēks esot vērtējams uz 3,5—4 milj. vīru, bet Krievijai pavisam esot ap 40 milj. apmācītu personu. Okupētos apgabalos armijas kaŗavīrus turpinot apmācīt 6 dienas nedēļā. NYHT

Burvju mākslinieku konference Parīzē

Viens delegāts piepeši izvilka paplāti no otra auss, otrs pastiepa roku gaisā, paņēma no turienes puķu pušķi un pasniedza to dāmai. Visiem kopā izdevās bārā iztērēt lielus daudzumus konjaka. Pat blazētā Parīze bija sajūsmā par savu jaunāko konferenci — starptautisko burvju mākslinieku sanāksmi.

Pavisam bija sabraukuši 428 burvju mākslinieki no 18 valstīm. Lutecijas viesnīcas apakšstāvā viņi skatīja cauri jaunākās grāmatas par burvju mākslu un žēlojās par visplānākā japāņu zīda trūkumu pēckaŗa pasaulē. Augšstāvos uz vairākām skatuvēm viņi rādīja jaunākos trikus viskritiskākajai publikai, — citiem burvju māksliniekiem. Anglis Berts Deksters salēja veselu alus kausu mazā liķieŗa glāzītē, uz 61 gadu vecā skota Džona Ramzeja pirkstiem uzziedēja puķes, kas tūlīt atkal pazuda. Francūzis Roželo pierādīja, ka atceras no galvas visus piecus Francijas vēstures sējumus un Larūža konversācijas vārdnīcu. Franču matēmatiķis profesors Valtons turpmāk nebūs mācības spēks augstskolā, jo atzinis par izdevīgāku rīkoties ar spēļu kārtīm un šķietami no gaisa producēt bezgalīgu jau aizdedzinātu cigarešu virkni, pie kam jaunais šai trikā ir tas, ka profesors nemaz nekustina rokas. Neviens tomēr nepārspēja nelaiķi De Koltu, kuŗa pieminas godināšanai konference bija sasaukta. Viņa labākais triks bijis novietot uz galda 8 collas garu, platu un augstu koka kubu. Kad viņš pieskārās kubam, tas izpletās līdz 3 pēdu apmēriem. Kad to pēc tam pacēla, uz galda zem kuba sēdēja De Koltas sieva.

Cilvēks, ka 70 gadus vecs, piedzīvojis 42 kaŗus

Stāsta, ka cilvēki gribot mieru, saka zviedru laikraksts „Aftonbladet", bet par spīti tam zemes lode pēdējos 7 gadu desmitos gandrīz nemitīgi dunējusi lielgabalu uguņis. Kaŗi gan izcīnīti dažādās pasaules malās, bet 70 gadu vecs cilvēks varētu būt bijis 42 dažādu kaŗu liecinieks. Kopš 1877.—1947. gadam cilvēki izcīnījuši šādus kaŗus:

1877.—78. gadā krievu-turku karš, 1878. g. — Austrija iekaroja Bosniju un Hercogovinu, angļi karoja ar Afganistanu, 1879. g. angļi karoja ar zulukaferiem, 1879.—82. g. Dienvidamerikā karoja Čile pret Peru un Boliviju, 1879.—81. g. no jauna uzliesmoja angļu karš ar Afganistanu, 1880.—81. g. pirmais būru karš, 1881. g. franči iekaroja Tunisu, 1882. g. austrieši iebruka Dalmācijā, krievi karoja pret turkiem, angļi karoja Ēģiptē, 1883.—86. g. franči karoja Madagaskarā un Tonkingā, 1884.—85. g. angļi karoja pret Mādiju Sudanā, 1885. g. angļi karoja pret Burmu, Eiropā karoja serbi un bulgāri, 1892. g. franči iekaroja Dahomu, 1893.—94. g. pilsoņu karš Brazilijā, 1893.—96. g. vācieši karoja Dienvidafrikā, 1894.—95. g. ķīniešu un japāņu karš, franči karoja Madagaskarā, 1896. g. itaļi iebruka Abesinijā, 1896.—98. g. angļu un ēģiptiešu iebrukums Sudanā, 1897. g. grieķu-turku karš, 1898. g. spāņu - amerikāņu karš, 1899.—1902. g. būru karš, 1900. g. bokseru dumpis Ķīnā, 1904.—05. g. krievu-japāņu karš, 1909. g. spāņu karš pret rifkabiļiem, 1911. g. itaļu-turku karš Tripoles dēļ, 1912. g. pirmais Balkānu karš, 1913. g. otrs Balkānu karš, 1914.—18. g. pirmais pasaules karš, 1920. g. boļševiku karš pret Poliju, 1921.—22. g. grieķu-turku karš, 1926. g. sākās pilsoņu karš Ķīnā, 1926.—28. g. karš ar rifkabiļiem, 1932. g. sākās japāņu-ķīniešu karš, 1934.—35. Bolivijas un Paragvajas karš, 1935.—36. g. itaļu karš ar abesiņiem, 1936. g. sākās pilsoņu karš Spānijā, 1939.—45. g. otrs pasaules karš.

Kā „Daily Mail" apraksta bijušo Lietuvas ministru prezidentu

Kā zināms, bijušais Lietuvas ministru prezidents Jonas Černius izceļojis par laukstrādnieku uz Angliju. „Daily Mail" korespondents par to ziņo šādi: „Vienā no vientuļākajām farmām Kentā strādā Jonas Černius, 49 gadus vecs lietuvietis, viņa sieva Veronika un 17 gadu vecais dēls Vitautas. Jonas pelna 2 mārciņas, 12 šiliņu un 6 pensus nedēļā. Viņš ir DP, kas zaudējis mantu un īpašumus. Viss, kas viņam palicis, ir atmiņas. Jo 1939. gadā Jonas Černius bija Lietuvas ministru prezidents un savas zemes ģenerālštāba šefs. Viņš pelnīja divdesmit reizes vairāk nekā tagad. Viņam pašam piederēja liela farma un viņš dzīvoja greznā septiņu istabu dzīvoklī Kauņā. No 10 ministriem, kas bija viņa kabinetā, septiņi ir padomju koncentrācijas nometnēs un pārējie klīst pasaulē kā bēgļi. Viņa 20 gadu vecā meita Daņuta mira badā pie vāciešiem. Viņa brālis ir krievu gūstā. Viņš pat nedrīkst rakstīt savai vecajai mātei Lietuvā aiz bailēm no spaidiem pret viņu. Pirms mēneša darba ministrija piešķīra viņam darbu Vringstīdas Korta farmā. Ģenerālis Černius kļuvis laukstrādnieks. Viņš saka, ka ir laimīgs, bet sirdī viņš joprojām ir kaŗavīrs. Viņam ir zinātniskas izglītības gradi".

Kādus darbus Anglijā uzskata par nesvarīgiem

Anglijas valdība publicējusi pirmās instrukcijas darba pārvaldēm, kādi darbi uzskatāmi par mazsvarīgiem. No tiem vispirms minēti pārdevēji sīktirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, atskaitot pārtikas sadali, tālāk izpriecu un sporta darbinieki, ieskaitot futbola totālizātoru ierēdņus, frizieŗi, logu tīrītāji, personīgu pakalpojumu veicēji, zāļu laukumu un sporta laukumu uzraugi, visāda veida zemes ceļu satiksmes darbinieki, izņemot autobusu un strādnieku busu darbiniekus. Valdības instrukcijā vēl piebilsts, ka pašlaik nav vēlams, lai palielinātos darbinieku skaits būvuzņēmumos vai privātos inženieŗu pasākumos. Instrukcijā noteikts arī, ka pirmām kārtām darba pārvaldēm jārūpējas par strādnieku sagādāšanu rūpnīcām, kam to trūkst, bet visvairāk ogļraktuvēm, lauksaimniecībai, dzelzs un tērauda rūpniecībai, kā arī eksporta rūpniecībai, sākot ar kokvilnas un vilnas austuvēm. DM

Cits iesaiņo sevi kastē, bet cits brauc viens pats pāri okeanam

Visbādenes militārā tiesa sodījusi ar RM 100.— naudas sodu Dorisu Brigitu fon Knoblauchu par to, ka viņa „bez pietiekamiem dokumentiem mēģinājusi atstāt amerikāņu okupācijas joslu." Dorisa Knoblaucha bija iesaiņojusi pati sevi 75 cm garā, 52 cm platā un 60 cm dziļā kastē, ko viņas draudzene pēc tam nodeva Frankfurtes gaisa ostā kā gaisa pasta sūtījumu uz ASV, kur dzīvo Knoblauchas līgavainis. Pēc divdesmit stundu pavadīšanas gaisa ostas kravas telpās viņa tomēr nav izturējusi un pati atkal no kastes izkļuvusi. Lidotāji izteikušies, ka tas ļoti labi, jo drīz pēc tam kaste būtu iekrauta lidmašīnā, kur to šaurās telpas dēļ no iekšpuses vairs nevarētu atvērt, un tad jaunā sieviete lidojuma laikā neglābjami būtu nosalusi.

Knoblauchas draudzene Zigrida Krafta, kas viņai palīdzējusi iesaiņoties kastē, gribējusi noskatīties, kā Knoblauchai izies, un tad tikt uz Ameriku tai pašā ceļā. Viņa sodīta ar RM 50.—.

Uz Ameriku ļaudis cenšas nokļūt arī pa citiem ceļiem. Šinīs dienās sagaida, ka Brēmenē atvedīs angļu kapteini Osbornu, kas nesekmīgi mēģinājis šķērsot okeānu viens pats nelielā būru laivā. Viņa laivai nolūzis masts un viņš četras nedēļas mētājies okeana viļņos, kamēr viņu atradis tvaikonis „Bonifacion", kas ceļā uz Brēmeni. Pa radio paziņots, ka bez kapteiņa Osborna uz iedragātās jachtas atrasts vēl viens pasažieris, ko Osborns savukārt izglābis no avarējušas būru laivas okeana vidū. Par šo nezināmo laivinieku Brēmenē izplatījušās visdažādākās baumas, daži apgalvo, ka tas kāds izmisis DP, kas laiviņā gribējis šķērsot okeanu, bet citi runā, ka atrastā vārdu un nodarbošanas radio telegrammās nemin tikai tāpēc, ka viņš esot daudzinātais naci šefs Martins Bormanns. NYHT, SL

Pasaules rekordiste,

dziedātāja, valodu pratēja un audzinātāja

ELFRĪDA KARLSONE-KUKAINE - SPORTA JAUNATNES PARAUGS

Viņai ir 4 mīlestības — sports, dziedāšana, valodas un jaunatnes audzināšana. Un arī apdāvinātība visās četrās šajās tik ļoti dažādajās nozarēs. Elfrīda Karlsone-Kukaine tikai 1945. gadā sāka mācīties angļu valodu, bet tagad tai Grēvenē jau daudz audzēkņu, kas toreizējo iesācēju godina par skolotāju. Angļu valoda ir tikai „Benjamiņš" citām sešām, ko viņa iemācījusies agrāk, galvenokārt romāņu valodas, taču arī ciemojoties poļu nometnēs turienes iemītniekiem, pēc runas spriežot, grūti pateikt, ka viešņa nav viņu tautības cilvēks.

Tā bija Elfr. K.-K. — valodu pratēja.

* *

Viņa ir arī dziedātāja. Tikko aizvadīta koncertu turneja pa amerikāņu joslu, kur Vircburgā, Veidenē, Baireitā, Memingenā, Augsburgā un Kleinkecā Elfr. K.-K. kopā ar Emīlu Mauriņu un Liju Žubīti-Kochu dziedāja daudz jauku dziesmu. Turnejas sākumā pavadītāja bija komponists Alfrēds Jērums, bet tieši koncerta laikā Veidenes latviešu nometnes komandants K. Krūklītis skatītājiem paziņoja, ka telegramma sauc komponistu atpakaļ uz angļu joslu, lai viņš pēc tam steigtos sakravāt mantiņas tālākām ceļojumam darbā uz Angliju. Tad Elfr. K.-K. noskandināja paša Jēruma komponēto „Miniatūru" un viņš varēja braukt.

„No visiem latviešu komponistiem visvairāk mīlu lielo meistaru Jāzepu Vītolu" — saka dziedone — „bet ļoti patīk vēl arī Alfrēda Jēruma dziesmas. Tās visas ir manā koncertu programmā."

Elfr. K.-K. vada arī dziedāšanas studiju Grēvenē. Jau dzīvojot Detmoldā viņa darbojās turienes UNRRAs noorganizētajā DP mūzikas skolā.

Tā bija Elfr. K.-K. — dziedone.

* *

Pirmā sieviete šķēpa mešanā pārsniegusi 50 m tālumu; krieviete Klaudija Majučaja ar 50,32 m rezultātu kļuvusi jaunā pasaules rekordiste.

Priekš 22 gadiem pasaules rekordistes godā bija Elfr. K.-K. Mūsu sportiste 1925. g. „Varšavā sasniedza pasaules rekordu šķēpa mešanā, pēc tam lodes grūšanā un vēlāk arī pieccīņā. Starp trimdas mantiņām, vismīļākajām lietām, sportistei vēl tagad glabājas oficiālie dokumenti un izgriezumi no ārzemju laikrakstiem par toreizējiem rekordiem.

Elfr. K.-K. ir viena no Latvijas visu laiku izcilākajām atlētēm. Tieši priekš 20 gadiem viņa kļuva Latvijas meistare, 60 m veicot 8,0 sek., tālumā lēcot 4,98 m utt. Rezultāti, ar kuriem tā spētu pastāvēt vēl šodien. Vairākās disciplīnās mūsu sportistes tagad nespēj to, ko toreiz varēja Elfr. K.-K. Reiz LSB internās sacīkstēs viņa meta disku pat pāri 38 m. Latvijas rekordu sarakstā atmiņa no ievērojamās atlētes slavas laikiem vēl tagad ir 1931. g. reālizētais un nepārspētais sasniegums diska mešanā abrocīgi — 62,02 m (ar labo roku 35,58 m, ar kreiso 26,44 m).

Tā bija Elfr. K.-K. — sportiste.

* *

Mūsu tagadējo dienu sportistes Mirdza Timma, Ņina Konce uc ir Elfr. K.-K. tiešas skolnieces kā skolā, tā arī sporta laukumā. Apmeklējusi dažādas fiziskās audzināšanas mācības iestādes, to vidū šāda veida augstskolu Berlinē, Elfr. K.-K. izveidojusies par izcilu latviešu fiziskās audzināšanas paidagogi.

Meitenes, arī vairākas slavētas latviešu sportistes, tagad ar pateicību atceras savas skolotājas kādreiz teiktos vārdus: „Jūs dzīvē nebūsiet nekas, ja paliksiet tikai sportistes!"

Un beidzot: tā bija Elfr. K.-K. — audzinātāja.

Arnolds Šmits

Mūsu šachistu panākumi

H. MATISONA PIEMIŅAS TURNĪRS HANAVĀ

Lielajā šacha sarīkojumā Hanavā pēc 12. kārtas vadībā ir L. Endzelīns ar 9 p., tālāk seko E. Zemgalis (8 p.), Tautvaišis un K. Ozols (ik 7,5 p.), lielmeistars Bogoļubovs (7 p.) Hinlingers (7 p.), Dr. Trēgers (6,5 p.), Rautenbergs (6,5 p.), L. Dreibergs un Seļeznevs (6 p.). Liekas, ka pēdējās 3 spēļu kārtās meistara Endzelīna uzvaru vairs grūti apdraudēt, kaut viņam vēl gaidāmas grūtas sacensības (pret E. Zemgali, K. Ozolu un A. Zirni). Turnīra līdzšinējā norisē latvieši guvuši teicamus panākumus.

E. Zemgalis

H. Matisona piemiņas turnīrā šachā Rīgā labākās sekmes guva ārpus konkurences spēlējošais ļeņingradietis Goldbergs ar 9 p. Turnīrā 1. v. ieguva Koblencs (9,5 p.), 2. un 3. v. dalīja Krūzkops un Meļngailis (8,5), 4. Brakmanis (8), 5. Ždanovs (7). Meistars Solmanis palika pēdējā vietā!

Latviešu emigrācijas sporta vadītājs A. Bērziņš noraidījis Darmštates Kursas protestu par trimdas meistarsacīkšu finālā spēles rezultāta anulēšanu. Iespējama jauna sacensība.

Pēc sporta darbinieka V. Baumaņa aizbraukšanas no Vācijas LS un FAP prezidijs par emigrācijas basketbola vadītāju izraudzījis A. Aizstrautu, bet futbola vadītāju A. Pukinski. Par angļu joslas sporta vad. pagaidu vietas izpildītāju iecelts A. Hermanovskis.

Katrs zviedrs sportists

Vēstule Latvijai no Zviedrijas

Zviedrijas sporta savienību prezidents Bo Eklunds laikrakstā „Svensk Idrott" starp citu raksta: „Zviedrijas sporta darbinieki vienmēr vairāk strādā tā, lai sporta nodarbes būtu pieejamas ikvienam cilvēkam — vīriešiem un sievietēm, jauniem un veciem." Ko tad zviedri sasnieguši? Izbūvēti 700 lieli futbola un vieglatlētikas laukumi, 1500 mazāki laukumiņi, 65 sporta zāles, 3000 vingrošanas zāles, 50 peldbaseini un 2000 slēpošanas lēktuves. Sporta savienību apvienībā reģistrētas 27 savienības ar 8300 biedrībām un 605.000 sportistiem. Lielākā ir slēpošanas savienība ar 265.000 dalībniekiem. Vieglatlētikā ir 220.000 un futbolā 213.000 sportistu. Citās valstis pavisam nepazīstamā orientēšanās skrējiena savienībā reģistrēti 181.000 dalībnieku. Bo Ekelunds nav daudz pārspīlējis, ja viņš saka: „Katrs zviedrs — sportists"

TŪKSTOŠI SPORTISTU, MILJONI SKATĪTĀJU

Tā tas nu ir: ja zviedram prasa, kas viņa zemē nodarbojas ar sportu, atbilde skan „Hela Sverige" — visa Zviedrija! Jaunākā statistika pierāda, ka no 6.774.980 iedzīvotājiem katrs piektais ir kāda sporta kluba biedrs, gluži tāpat kā katram 5. zviedram mājās tālrunis. Laikraksti, kas papīra taupīšanas dēļ nedrīkst pārsniegt 30 lappuses, caurmērā tomēr 8—10 lappuses velta sportam. Populāritātes ziņā visus pārējos sporta veidus pārspēj futbols. Meistarsacīkstēs aizvadītajā sezonā bija vairāk nekā 1,5 miljoni skatītāju. Jau zviedru jaunietis ir sportists. Ļoti populāras „tautskolu olimpiskās spēles", kurās katru gadu Stokholmā pulcējas skolēni. 10 gadu veci zēni mēro tālo ceļu pāri par 1000 km no Lapzemes, lai valsts galvaspilsētā cīnītos par savas skolas godu. Mazos uzvarētājus laikraksti cildina tāpat kā slavenības.

OLLE TANDBERGS — EIROPAS CERĪBA

Zviedri sportā nemīl atklātu profesionālismu. To sevišķi sāpīgi piedzīvojuši profesionālie cīkstoņi, kam sacīkšu arēnas durvis slēgtas. Ir tomēr viens izņēmums: smagā svara boksa čempions Olle Tandbergs. Kopš tās dienas, kad Tandbergs Stokholmas Razundas stadionā, kur savā laikā mūsu futbolisti ar zviedriem valstu sacīkstē spēlēja 3—3 neizšķirti, pieveica amerikāni Džo Baksi, viņš iemantojis savu tautiešu vislielākās simpatijas. Tandbergs pārvilcis svītru visiem kalkulējumiem par pasaules meistara Džo Luisa nākamajiem pretiniekiem. Ar Tandbergu tagad jārēķinājas. Pirmais piedāvājums ASV „nepazīstamajam" zviedram ir 10.000 dolaru. Cīņā pasaules meistartitula dēļ Tandbergu var uzskatīt par Eiropas vienīgo cerību.

VAI STRANDS SKRIES PASAULES REKORDU?

Daudzo izcilo rezultātu vidū vieglatlētikā, kas šogad sasniegti pasaules sporta stadionos, mazāk ievērots palicis viens: 1500 m skrieti 3:43,0 minūtēs. To nesen spēja Lenarts Strands, atkārtojot sava tautieša Gundera Hega pašreizējo pasaules rekordu. Pēc tam, kad Hegu un Arni Andersonu pērn izslēdza no amatieru saimes, Strands palika vienīgais zviedru pasaules klases pārstāvis vidējo distanču skrējienos. Un tiešām: Hega rekordam vairs nav paredzams ilgs mūžs. Interesanti, ka Stranda treneris ir tieši Hegs! Strandam aug arī konkurenti. Nupat viņš veica 1500 m 3:44,8 min. Tūlīt sekoja Ēriksons — 3:45,4 min. un Bergkvists — 3:46,6 min. Tie ir lieliski laiki, bet var saskaitīt jau duci zviedru, kam tie pa spēkam!

LIDMANA PANĀKUMU NOSLĒPUMS

Jau gadu no gada Eiropas ātrākais barjērskrējējs 110 m distancē ir zviedrs Hakons Lidmans. Viņš pats saka: „Es daudz trenējos". Mūsu rekordists Artūrs Graudiņš, kas arī dzīvo Zviedrijā, domā, ka barjērskriešanas technika ir ļoti grūta. Kas reiz tajā guvis panākumus, savu sasniegumu kalngalos var būt ilgus gadus. Tā ir arī ar Lidmani. Pērn viņš solījās aiziet no sporta un nepiedalījās pat Zviedrijas meistarsacīkstēs, jo bija iejaukts Hega un Andersona „aferā", bet izkļuva cauri sveikā. Šogad Lidmans skrien atkal. Skrien ļoti, ļoti ātri!

Stokholmā, oktobrī.

Arvids Miķelsons

Mazā republika ar lielo valodu

Valsts, kuras budžets balstās uz pastmarkām un amerikāņu cigaretēm

San Marino republika izteikusi vēlēšanos, lai to uzņemtu par Apvienoto Nāciju locekli. Ja tās pieprasījumu ievērotu, tad tā būtu vismazākā no visām Apvienoto Nāciju valstīm. Tās territorija tikai dažus kvadrātkilometrus lielāka par Liepāju un tajā ir tik daudz iedzīvotāju, cik pirms kara bija Ventspilī. San Marino republika atrodas Vidusitalijā, un tā ir vienīgā valsts, ko no visām pusēm apņem citas valsts territorija un kurai tātad ir tikai viens kaimiņš. San Marino valstiņa ir īpatnēja ne tikai savas niecīgās territorijas un īpatnējo ģeografisko apstākļu dēļ. „New York Herald Tribune" korespondents Barrets Mek Gerns to nosaucis par „mazo republiku ar lielo valodu", jo politiskā ziņā tā grib ļoti aktīvi runāt līdzi lielajām valstīm.

San Marino pilsonis, lai kur tas savas valsts robežās nostātos un lai kurā virzienā tas raudzītos, jebkurā brīdī var pārskatīt daudz lielāku ārzemju, nekā savas valsts territoriju. Visa 64 kv. km lielā valstiņa atrodas kalnā, no kura 150 km attālumā uz visām pusēm atklājas skats Italijas zemē, un tikai niecīga daļa no visas pārskatāmās zemes platības ir pašu zeme.

San Marino republika ir viscaur italiska, atskaitot tikai pašu tās pavalstnieku domāšanu. Tās iedzīvotāju skaits ir 15.000 jeb viena trīsdesmitā daļa no Italijas iedzīvotāju skaita. Tās valūta ir tā pati itaļu lira, San Marino pilsoņi runā itaļu valodu un arī pēc izskata pilnīgi atgādina savus vienīgos kaimiņus. Republikas robežas ir pilnīgi neapsargātas. Bet tas arī ir viss kopīgais. Sanmarinieši ņemtu to stipri ļaunā, ja viņus vienkārši pielīdzinātu itaļiem, kurus viņi nekad nedēvē citādi, kā par ārzemniekiem.

San Marino ārlietu ministrs Džino Džakomini ļoti uzsvēris, ka viņa valstij ir gluži tādas pat tiesības būt pārstāvētai Apvienotajās Nācijās un tur runāt līdzi kā Italijai, ASV vai Padomju Savienībai. Apsveicot Italijas valsts prezidentu de Nikolu atkalievēlēšanas gadījumā, San Marino ārlietu ministrija prezidentam nosūtīja apliecinājumu, ka viņš var rēķināties „ar brālīgās kaimiņu republikas vissirsnīgāko atbalstu un simpatijām".

Sanmarinieši nebūt nav nokaunējušies par savas valsts mazajiem apmēriem; lielvalstis drīzāk gan ir uzskatos, ka šī „pundurrepublika" varbūt ir zināmas lieluma mānijas ietekmē. Bet tās iedzīvotāji nākuši pie atziņas, ka neatkarība arī tik sīkai valstiņai sagādājusi daudz dažādu ieguvumu.

Italija patlaban piedzīvo smagu pārbudījumu periodu. Visu pussalu sedz kara postījumi, drupas, no kurām tagad jāceļ jauna dzīve un turklāt vēl jāmaksā citām valstīm kara reparācijas. Musolini laikā arī San Marino bija fašistiska režīma valsts, bet tā jau pasteigusies pasvītrot, ka nedomā piedalīties Italijas jaunuzbūvē, bet gan pieprasīt no Italijas bargas reparācijas savas republikas atjaunošanai.

San Marino republika nekad nav pieteikusi karu sabiedrotajiem, kaut gan desmit republikas pilsoņu brīvprātīgi pieteicās kalpot zem Musolini karogiem. Tā kā San Marino pārvalde tai laikā bija fašistiska, tad šie desmit jaunekļu aizgāja karā, izslavēti par varoņiem. Bet, kad viņi atgriezās, laiki bija mainījušies. Musolini loma bija izspēlēta, un uzvara bija sabiedroto pusē. San Marino pasteidzās pārmainīt savu valdību pret antifašistisku, un tā desmit kareivīgos jaunekļus iebāza cietumā.

Vecs San Marino likums nosaka, ka republikas pilsoņi, kas kalpo kādas svešas valsts armijā, sodāmi ar 15 gadiem cietumā. Uz šī likuma pamata minētos desmit jaunekļus apcietināja pie neapsargātās republikas robežas, saslēdza tiem rokas un nogādāja cietumā. Bet nepagāja ne trīs mēneši, kad visi desmit atkal bija jau brīvībā. Saviem galvenajiem fašistu laika varasvīriem, skaitā astoņiem, republika piesprieda 5 līdz 7 gadu ilgus cietuma sodus. Kad Italija pagājušā gadā izsludināja amnestiju, to attiecināja arī uz San Marino, bet tās tiesas noteica, ka amnestējamie astoņi fašisti nosūtāmi „trimdā" ārpus savas zemes robežām. Trimdā viņiem jāpaliek divreiz tik ilgi, kā viņiem piespriestais un pēc tam atlaistais cietuma sods. Šī „trimda" nozīmē to, ka viņiem jāuzturas kaut kur citur Apenīnu pussalā, nevis San Marino valsts 64 kv. kilometros. Šie „trimdinieki" Italijā atraduši darbu dažādos arodos.

San Marino republikas pilsoņi saimnieciskā ziņā ir daudz izdevīgākā stāvoklī par Italijas iedzīvotājiem. Tabaka, kafija un cukurs tiem pieejami daudz lielākā mērā nekā pārējā Italijas pussalā. Italija šo preču ievedumus ierobežo, cik vien iespējams, lai ierobežotos ārzemju kreditus izmantotu nopietnākām vajadzībām — kviešu, ogļu un citu izejvielu iegādei. San Marino šīs preces ieved lielākos vairumos, tā kā Italija mēģinājusi pret to celt iebildumus, jo republika varētu kļūt par caurumu aizsprostā, pa kuru luksa preces ieplūstu arī Italijā, veicinot melno tirgu. Tāpēc Italija savu kādreizējo fašisma laika draugu San Marino tagad neuzlūko vairs diezin cik lielām simpatijām. San Marino pat draudējusi celt pret Italiju sūdzību Apvienotās Nācijās, ja Italija nepiekritīs San Marino importa politikai.

Bez tam mazā republika atradusi vēl citus veidus, kā profitēt no savas neatkarības. Klasisks piemērs tam ir San Marino pastmarkas. Tikai samērā nedaudzas no visām republikas izlaistajām markām pilda savu īsto uzdevumu, bet viss lielais vairums aiziet kollekcionāru albumos. Vairāk nekā ceturto daļu no visa republikas budžeta, kas šogad 625.000 dolaru, sagādā ar pastmarkām. Šogad San Marino izdevusi īpašas pastmarku serijas prezidenta Ruzvelta piemiņai un modernās pasta sistēmas 100 gadu jubilejai ASV, tā vēršot skatus vispirmā kārtā uz amerikāņu kollekcionāriem. Par Ruzvelta seriju republika ieņēmusi 60.000 dolaru, bet šī summa īstenībā būs vēl daudz lielāka, jo San Marino nolīgusi samaksu tabakā un cigaretēs. Amerikāņu cigaretes Apenīnu pussalā maksā 75 centi paciņā. San Marino par pastmarkām iegūtās cigaretes pārdod par 50 centiem paciņā un pie tam vēl krietni nopelna.

Vēl viens neatkarības ieguvums ir neitrālitāte. Arī Italijā pastāv partija, kuras vienīgais programmas punkts ir padarīt Italiju par pastāvīgi neitrālu zemi, līdzīgi Šveicei, bet Italijai tāda lieta grūti sasniedzama. Turpretim San Marino to var. Šinī sakarībā republikas ārlietu ministrija brošūrā atsauc ziņu, it kā San Marino pirmajā pasaules karā būtu pieteikusi karu Austrijai; tie 15 sanmarinieši, kas toreiz karojuši, darījuši to uz sava personīga riska. Pēc ārlietu ministra Džakomini apgalvojuma, San Marino tagad piederot neitralitātes rekords. Pēdējo reizi tā lietojusi ieročus pret citu tautu 1453. gadā, kad notikusi cīņa ar kādu dižciltīgu itaļu dzimtu Rimini.

Apvienotās Nācijas kavējas ņemt visas San Marino prasības par pilnu. Tomēr daudz itaļu, poļu un bezpavalstnieku — žīdu iesnieguši lūgumus pēc San Marino pavalstniecības. Tikai reti no tiem ievēroti, jo šīs republikas imigrācijas ierobežojumi ir laikam paši stingrākie visā pasaulē. Naturālizācijai vajadzīgs nodzīvot republikā vismaz 40 gadu, bet ārzemnieki tikai retais drīkst nodzīvot tur ilgāk par četrām nedēļām.

Pateicoties pastmarkām un maksājumiem no Italijas, republikā ir zems nodokļu līmenis un nav arī bezdarba. Visiem bezdarbniekiem darbs sagādāts, organizējot sabiedriskos darbus, kas izlieto trešo daļu visa budžeta. Pārtika par 10 proc. lētāka nekā Italijā, bet viesnīcas par 40 proc. lētākas. Tā kā San Marino lieto itaļu liru par naudas vienību, tad to daļēji skārusi arī liras inflācijas ietekme. Tādēļ pastāv doma atjaunot seno San Marino naudas vienību un pāriet uz savu papīra valūtu.

Tomēr ne visi sanmarinieši apmierināti ar dzīvi savā zemē. Kāds no republikas valstsvīriem izteicies, ka noteikti apmainītu savu zemi pret ASV, ja tam nebūtu ģimene ar sešiem bērniem. Luidži Caferani ir republikas valsts galvas vietnieks un par savu darbu, vadot pasaules vecāko (16 ar pussimta gadu!) un mazāko republiku, saņem atalgojumu, kas atbilst 6 dolariem un 25 centiem nedēļā.

NYHT

Kur atradusies Ēdene?

Dienvidafrikā patlaban darbojas zinātniska ekspedīcija, kuras darba rezultāti, kā ziņo UP, tādi, kas varētu likt grozīt zinātnieku līdzšinējos uzskatus par cilvēces šūpuļa jeb Ēdenes dārza īsto atrašanās vietu. Sinsinati universitātes profesors Dr. Berbors, pēc atgriešanās no vairāku mēneša ilga pētniecības ceļojuma pa Afriku, izteicies, ka atradumiem Afrikā esot sevišķi liela nozīme cilvēces senvēstures pētījumos. Dr. Roberts Brūns, viens no izrakumu darbu vadītājiem Afrikā, nesen ziņoja, ka viņš atradis vairāku pērtiķa cilvēku atliekas slavenajās Strekfontēnas alās. Tās liekoties apstiprinām uzskatu, ka cilvēks cēlies no Dienvidafrikā atrastā pērtiķcilvēka australopitecīna, kas dzīvojis plaiocīna laikmetā. Pēc ģeologu aprēķiniem, plaiocīna laikmets sācies pirms apmēram 13 miljoniem gadu un ildzis līdz ledus laikmetam, apmēram pirms viena miljona gadu. Dr. Brūma uzskatiem tagad pievienojušies arī vairāki citi zinātnieki, kas sākumā bija citos ieskatos. NYHT

Laikraksta „Latvija" abonements ārzemēs

ANGLIJĀ:

2/6 Sh mēnesī par eksemplāru, abonējot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem.

3/— Sh mēnesī par eksemplāru, abonējot individuāli līdz 3 eks. ieskaitot. Atsevišķu eksemplāru cena pie pārstāvjiem 4 d.

Pārstāvis: A. Veinbergs, **West-Wratting R. A. F. Airfield Wratting Common Suffolk Nr Cambridge.**

A. S. V.:

1 dolars par eksemplāru mēnesī. Pārstāvis: Herberts Tauriņš, **156 East 28 th Street Brooklyn 26, N Y**

ZVIEDRIJĀ:

2 Kr. par eksemplāru mēnesī. Pārstāvis: Nikolajs Seglenieks, **Klubbacken 39/II, Stockholm.**

UZ CITĀM ZEMĒM:

RM 10.— par eksemplāru mēnesī. Pasūtinājumi un samaksa izdarāmi izdevniecībā, pārsūtot naudu pa pastu. **Verlag „LATVIJA", (13b) Günzburg/Do., Bürgermeister Landmann Platz 7.**

Pateicība

Izsaku pateicību IRO organizācijas Šlezvigas vadībai, IRO un SSG iestāžu vietējiem darbiniekiem, Šlezvigas igauņu kolonijai, Centrālai s-bai „Turība", Šlezvigas latviešu ev. lut. draudzes komitejai, Šlezvigas latviešu „Grinevald' II" nometnes komandantam, „Grinevald' I" nometnes tautiešu pārstāvim, tāpat nometnes tautiešu pārstāvim, nometnes „Ventas" tautiešu pārstāvim, mācītājam A. Brieža kungam, Šlezvigas vīru korim, brīvmākslinieku Ē. Dumpa un A. Krūmkoka kungiem un visiem tautiešiem, kuri piedalījās mūsu dārgā aizgājēja

LEONHARDA KLARKA

izvadīšanā pēdējā gaitā.

Paldies par ziediem un atvadu vārdiem.

Dēls, brālis un tuvinieki

Mēs esam Beļģijas ogļraktuvēs. Kur esat jūs? Atsaucieties nop. prec. nol. sešiem brāļiem: **Alnim, Alvim, Agrim, Agnim, Artim un Atim Bergam:** Cite N 6, Rue de Pieton Trazegnies (Haiwant), Belgique.

Weck'a burkas, labākos amer. kraminus — arī gāzes aizdedzinātājiem, **cig. papīru, pildāmspalvas, kumelītes,** metalla izvelkamos 2 mtr. mērinus, alumin. **karotes, dakšiņas,** el. pretestības, **gludekļus, galda lampas,** putekļu uc **ķemmes,** drēbju **krāsas** utt piedāvā **IKŠĒLA** tirgotava **Eslingenā,** Lilotāju ielā 4.

Ja kāds ko zinātu par **Veroniku Golubovu** dz. Mankevicu, dzim. 1902. g. (dāmu friziere) un dēlu **Anatoliju (Franci) Golubovu,** dz. 1944. g. Rīgā, lūdzu ziņot **Nikolajam Golubovam:** Korbach/Waldeck, Hagenstr. 5, PC IRO

„LATVIJAS" ABONEMENTS,

pasūtinot laikrakstu pa atsevišķiem eksemplāriem (līdz 3 eks. iesk.), maksā RM 7.— mēnesī; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem — RM 6.— mēnesī par eks. Sludinājumu maksa: RM 3.— par vienslejīgu iespiedrindu vai tai atbilstošu telpu; piederīgo meklēšanas sludinājumi par puscenu, bet ne mazāk kā RM 6.— par sludinājumu.

Abonementu pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai", (13b) Günzburg/Do., Bürgermeister-Landmann-Platz 7.